

Ziņas

2022. gada Autortiesību bezgalības balva (ABB)

Pasniegtas Autortiesību bezgalības balvas 2022

2022. gada 5. decembrī plkst. 19 mūzikas namā "Daile" Rīgā, Krišjāņa Barona ielā 31, 12 autori saņēma Autortiesību bezgalības balvu 2022. Autortiesību bezgalības balva (ABB) ir atgādinājums par ceļiem, kādos pasaulē laists darbs spēj aiziet, pat ja sākotnēji autors tādus neplānoja. Dzejolis iekrīt dziesmā, kas

Foto: © Aivars Liepiņš

Roku rokā varam paveikt vairāk

Kārlis Kazāks,
AKKA/LAA prezidents

Mēģinot apkopot domas par 2022. gadu, šķiet, ka viss savelkas neatrisināmā mezglā, kas sapinies 24. februārī. Mezglā, kas nav un līdz galam nekad netiks atrisīts. Lai cik tas muļķīgi izklausītos uz kara norišu fona, es

...darīts par Latvijas autoru teju
...gu atbalstu Ukrainai un ukraiņu

Par autortiesībām plašai sabiedrībai

Autori par darbu izmantojumu tiešsaistē

Autoram ir tiesības saņemt atlīdzību par sava darba izmantošanu – tā teikts Autortiesību likuma 15. pantā. Atsevišķos izmantojuma veidos autoram varētu būt ērtāk pašam izsniegt atļauju par darba izmantojumu, savukārt citos gadījumos palīgā nāk kolektīvā izmantojuma organizācija.

Darbu izmantojums radio un televīzijā attiecībā pret interneta tirgu

Mēģinājumi izmantot internetu kā vidi muzikālu darbu pieejamībai sākās iepriekšējā gadsimta deviņdesmitajos gados, kad tehnoloģijas (piemēram, mūzikai – MP3 formāta izstrāde) pavēra ceļu informācijas apmaiņai. Interaktivitāte – saņemt izklaides saturu tūlīt ērtā formātā – atšķīra interneta vidi no ierastās radio un televīzijas, tāpat arī iespēja iztikt bez

Atskatoties uz 2022. gadu

Dr. philol.
Inese Paklone,
AKKA/LAA izpilddirektore

Aizgājušais gads bija divdesmit devītais mūsu darbības gads, un tajā mūsu iekasētā kopējā atlīdzība bija visa šī pastāvēšanas laika rekords: 8,5 miljoni eiro, par 40% vairāk nekā 2021. gadā. 88,62% no atlīdzības kopējā apjoma veido autoriem savāktā atlīdzība, 11,38% no savāktās atlīdzības ir blakustiesību īpašniekiem.

2023. gadā pieņemti grozījumi Autortiesību likumā

2019. gadā Eiropas Savienībā tika pieņemta Digitālā vienotā tirgus direktīva (Digital Single Market Directive, turpmāk – DSM direktīva) un Raidorganizāciju direktīva.

AKKA/LAA kopsapulces un padomes darbs

Mēs pasaulē un par Ukrainu

Ārzemju atlīdzība COVID-19 ietekmē

Darbu publiskais patapinājums Latvijas bibliotēkās 2021. gadā

Erudīcijas tests "Autora salāti"

Roku rokā varam paveikt vairāk

Kārlis Kazāks,
AKKA/LAA prezidents

Mēģinot apkopot domas par 2022. gadu, šķiet, ka viss savēlkas neatrisināmā mezglā, kas sapinies 24. februārī.

Mezglā, kas nav un līdz galam nekad netiks atrisīts. Lai cik tas muļķīgi izklausītos uz kara norišu fona, es esmu gandarīts par Latvijas autoru teju vienbalsīgu atbalstu Ukrainai un ukraiņu autoriem. Jā, arī mēs – AKKA/LAA autoru padome un darbinieki – reaģējam uz notikumiem gan ar publisku nosodījumu kara uzsācējiem, gan atrodot iespēju ziedot 80 tūkstošus eiro, lai atbalstītu Ukrainas autortiesību organizāciju un mūsu radošos kolēģus kara plosītajā valstī. Tāpat gribas uzsist uz pleca mūsu autoriem, kuri piedalījušies daudzās un dažādās aktivitātēs, lai paustu ticību katra cilvēka un tautas tiesībām uz brīvību. Galu galā brīvība ir visa radošā darba pamats.

2022. gads sekoja pandēmijas krīzei. Nupat bija sākušas atdzīvoties dažādas koncertvietas, izstāžu nami un citas kultūrtelpas, kad pamazām plaukstošo idilli sagrāva karš. It nekas neliecināja, ka mākslas un kultūras patēriņš varētu celties spārnos. Tomēr, atskatoties uz 2022. gadu, varam secināt, ka tas ir krietni pārspējis mūsu piesardzīgās prognozes. Sabiedrība gan Latvijā, gan citviet pasaulē ir izvēlējusies kultūru kā savu patvērumu.

AKKA/LAA ieņēmumi 2022. gadā sasniedza vēl nebijušas virsotnes. Tas nebūtu iespējams, ja mūsu organizācijas darbinieki nespētu zibenīgā ātrumā sekot situācijas izmaiņām kultūras produktu patēriņā. Ātra reakcija un spēja pārorientēt darbību ir kalpojušas par galveno autortiesību atlīdzības ienākumu kaldinātāju. Esam spēruši manāmu soli atlīdzības iekasēšanā par autoru darba izmantojumu internetā. Tas lielākoties noticis, pateicoties savlaicīgai starpnieku organizācijas nomaīnai. Varam būt gandarīti par sadarbību ar Šveicē bāzēto uzņēmumu *MINT*. Jāpiemin arī AKKA/LAA darbinieku aktīvais darbs, uzsākot attiecību sakārtošanu ar lielākajām video un audio straumēšanas platformām. Mums ir, kur augt, bet kursu esam uzņēmuši pareizu.

Man ir liels prieks, ka arī 2022. gadā esam turpinājuši piešķirt Autora stipendijas, izsludinot četrus konkursus gadā, nodrošinot radošo stipendiju teju 100 autoriem. Te nebūs par skādi atgādināt, ka mūsu Kultūras un izglītības jeb KI fondā krietnu artavu ienes autoratlīdzību ienākumi no datu nesēju atlīdzības jeb tā saucamās mobilo telefonu naudiņas.

Un ir paveikts vēl kāds ne mazāk nozīmīgs darbs – kopā ar LalPA un Kultūras ministriju esam realizējuši projektu Autorskola.lv. Tā ir sen lolota un beidzot izveidota vietne, kur autoru, izpildītāju, producentu un patentu īpašnieku vārdā runājam par intelektuālo īpašumu. Pat vēl vairāk – projekta laikā ir tapis VISC akreditēts mācību materiāls vispārīgglītojošajām skolām – dažādās klašu grupās. Mēs ticam, ka speram soli tuvāk nākotnes sabiedrībai, kas ciena un respektē intelektuālo īpašumu. Starp citu, Autorskola.lv mājaslapā ir gana daudz informācijas arī mums pašiem – autoriem.

Darbi neapstājas. Autorskolas projekts tiek papildināts un iegūs īpašas sadaļas mums pašiem un mūsu darbu izmantotājiem. Mēs turpinām meklēt risinājumus, kas ļautu vēl raitāk un precīzāk gan iekasēt, gan sadalīt autoratlīdzību visdažādākajās mākslu jomās un no visdažādākajiem izmantojuma veidiem. Mēs pavisam noteikti kļūstam pieejamāki, atvērtāki un saprotamāki. Autoru darbs pamazām kļūst par pašsaprotamu vērtību. Un arī izaicinājumi aug augumā. Piemēram, mākslīgais intelekts. Vai Tev jau ir viedoklis, kā tas ietekmēs Tevi un mūs visus?

Atskatoties uz 2022. gadu

Dr. philol.

Inese Paklone,

AKKA/LAA izpilddirektore

Aizgājušais gads bija divdesmit devītais mūsu darbības gads, un tajā mūsu iekasētā kopējā atlīdzība bija visa šī pastāvēšanas laika rekords: 8,5 miljoni eiro, par 40% vairāk nekā 2021. gadā.

88,62% no atlīdzības kopējā apjoma veido autoriem savāktā atlīdzība, 11,38% no savāktās atlīdzības ir blakustiesību īpašniekiem.

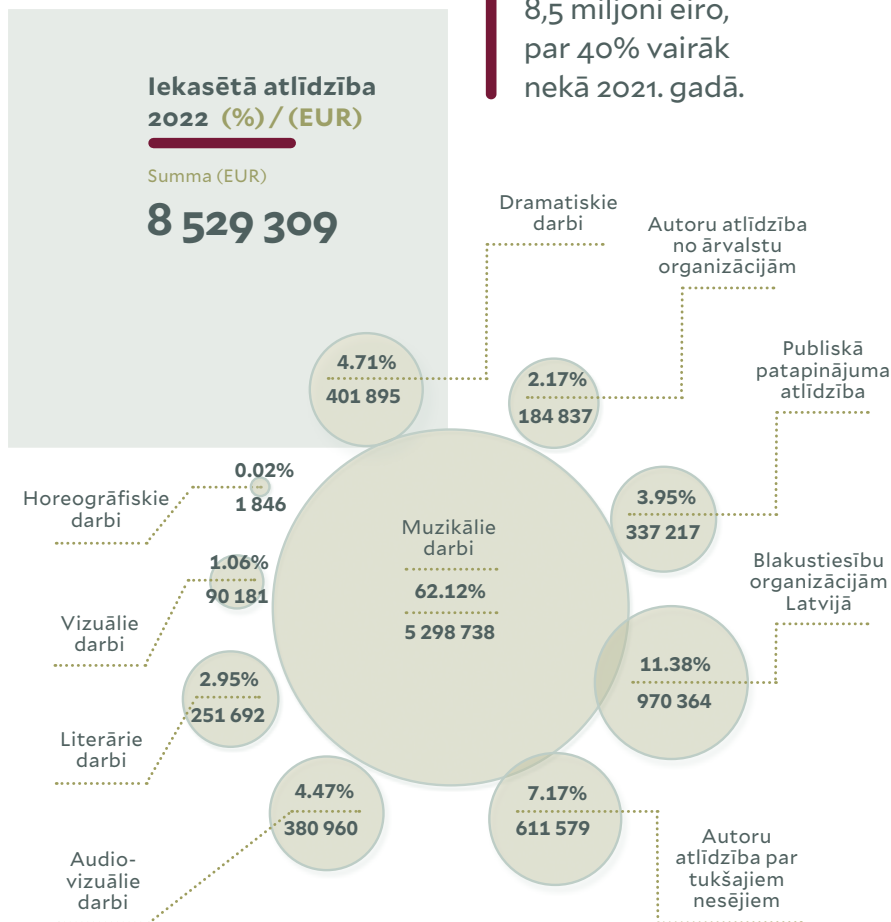
Kopš 2004. gada 1. maija mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma veikšanai nepieciešama Kultūras ministrijas izsniegta atļauja. Kultūras ministrija ir izvērtējusi, kā darbojas AKKA/LAA, kas pārstāv visu žanru mākslas un literatūras darbu autorus, un izsniegusi visas nepieciešamās atļaujas mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma veikšanai.

AKKA/LAA un tai līdzīgās pasaules autoru

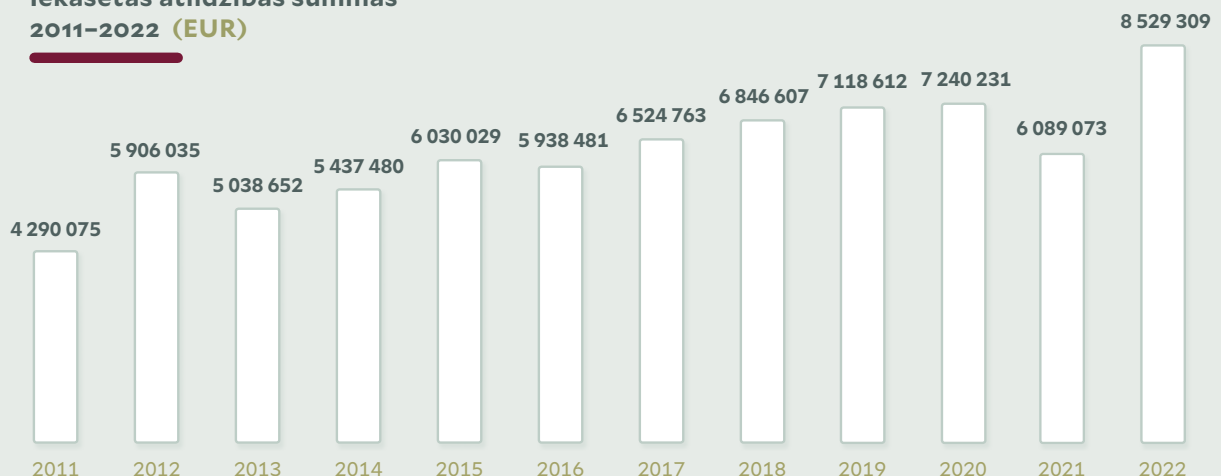
biedrības, kas patiesībā ir sava veida uzņēmumi, ir dibinātas kā ilgtspējīgas, un ilgtspējai ir cieša saikne un ietekme uz mūsu biedrības attīstības stratēģiju kopumā.

Biedrības funkciju secīga izpilde prasa laiku pat vairāku gadu ritējumā, jo nereti licenču jeb atļauju izsniegšana autoru darbu lietotājam, viņa samaksātā atlīdzība un atskaite par izmantotajiem autoru darbiem, arī atlīdzības sadale un izmaksa notiek ilgā laika posmā. Funkciju izpildei pakārtotās praktiskās darbības ir atkarīgas no mūsu darbiniekiem, kuri ilgstošā darbā guvuši neatsveramu pieredzi un kļuvuši ļoti efektīvi, lai Latvijā nostiprinātu autortiesības. Tas atstājis labvēlīgu ietekmi uz mūsu darbības rādītājiem, kam vislabākais pierādījums ir 2022. gada rezultāti.

Kā redzams, **lielākās autoratlīdzības summas iekasētas par muzikālo, literāro, dramatisko un audiovizuālo darbu lietojumu**, tāpat arī par Latvijas autoru darbu izmantojumu ārvalstīs.

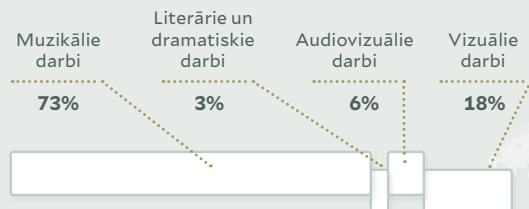

Iekasētās atlīdzības summas 2011–2022 (EUR)

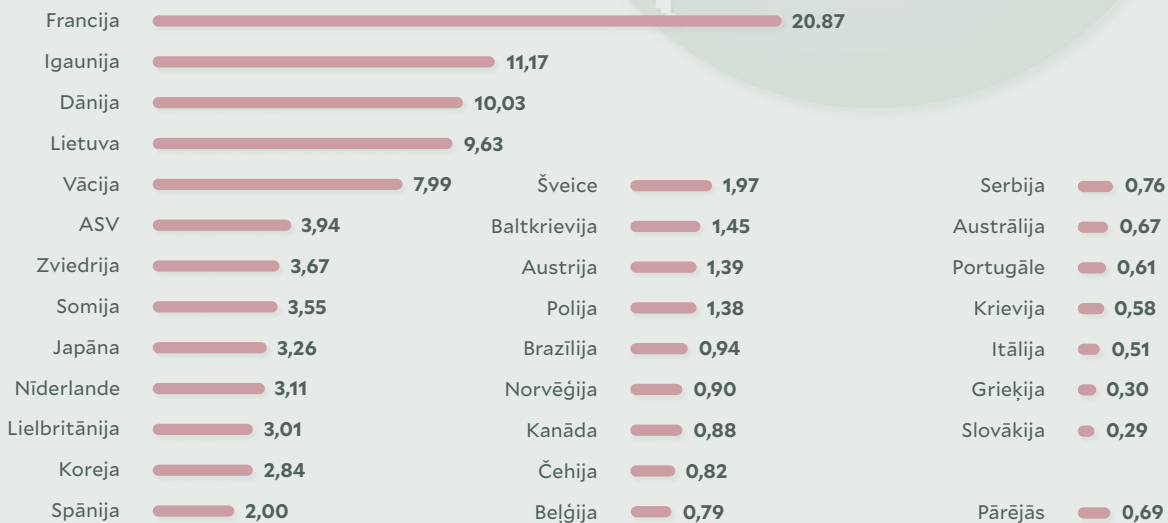
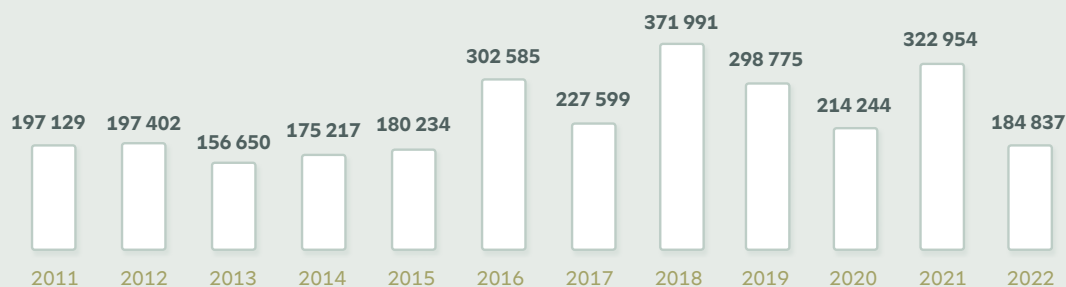

Ziņas

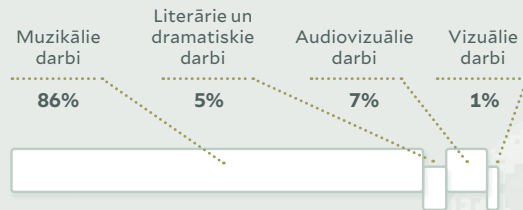
Atskatoties uz 2022. gadu

**Latvijas autoriem no ārzemēm pa darbu veidiem
2022 (%)****Latvijas autoriem
no ārzemēm
2022 (%)**

Summa (EUR)

184 837**Latvijas autoriem no ārzemēm
2011–2022 (EUR)**

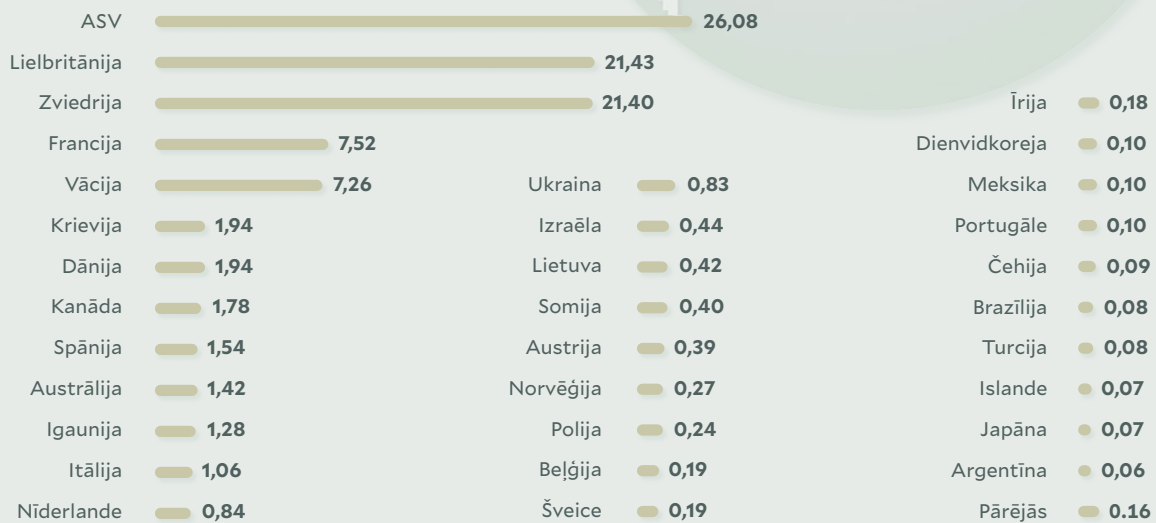
Ārvalstu autoriem no Latvijas pa darbu veidiem 2022 (%)

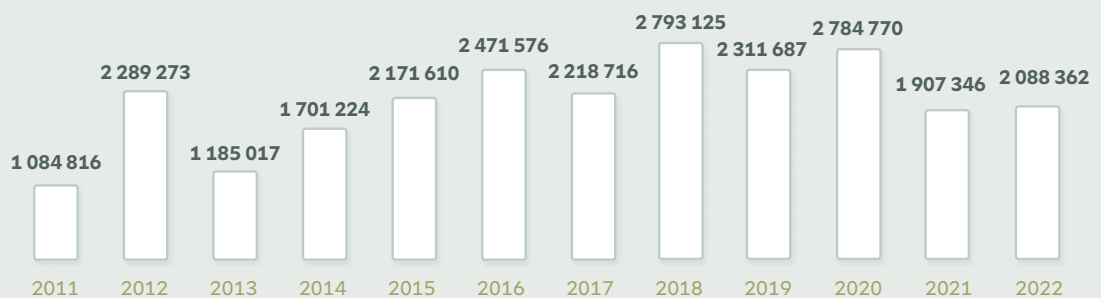
Ārvalstu autoriem no Latvijas 2022 (%)

Summa (EUR)

2 088 362

Ārvalstu autoriem no Latvijas 2011–2022 (EUR)

Ziņas

Atskatoties uz 2022. gadu

Par muzikālo, literāro un horeogrāfisko darbu publisku izmantojumu **Muzikālo darbu nodaļa** iekasēja 2 618 810 EUR, tajā skaitā 1 486 022 EUR par izpildījumu mākslinieku priekšnesumā, 1 020 694 EUR par mūzikas ierakstu atskaņojumu un 112 093 EUR par mūzikas publisko izpildījumu, demonstrējot filmas. Attiecībā pret 2021. gadu iekasētās autoratlīdzības palielinājums ir 1 418 679 EUR jeb iekasēti 218,2 % pret iepriekšējā gada ieņēmumu summu.

Koncertu un kultūras norišu segmentā 2022. gadu raksturo augsta rīkotāju aktivitāte – pēc divu gadu covidpauzes atkal varēja notikt pasākumi bez ierobežojumiem. 2022. gadā krasi auga rīkoto norišu skaits, notika arī pandēmijas dēļ pārceltie pasākumi. Strauji pieaugušo organizatorisko izmaksu dēļ pasākumu rīkotāji kāpināja biļešu cenas. Kultūras norišu skaitliskais piedāvājums radīja konkurenci un krasas atšķirības starp finansiāli veiksmīgiem un nesekmīgiem projektiem. Tradicionāli lielāko apmeklētāju skaitu pulcēja grupa “Prāta Vētra” Latvijas koncerttūrē “Gads bez kalendāra” un “Intars Busulis & Abonementa orķestris” Dzintaru koncertzālē. Apmeklētākie ārvalstu izpildītājmākslinieku koncerti – “*Imagine Dragons*”, “*The Cure*” un britu mūziķa Stinga koncerts.

Festivālu segmentā 2022. gadu raksturo daudzveidīgs jau tradicionālo saietu piedāvājums un vairāki jaunpienācēji. Nozīmīgākie bija festivāls “*Summer Sound*” Liepājā un jaunā dislokācijas vietā – Lucavsalā – pārceltais festivāls “*Positivus*”. Pirmo gadu sevi pieteica festivāls “*Knifs*” Bauskā un pirmais progresīvās mūzikas festivāls “*Progausis*”.

Par nozīmīgu kultūras norišu vietu kļuva radošie kvartāli. Jaunatvērtajā Wondersalas skatuvē (Rīgā, Andrejsalā) organizētos koncertus – “Mesa”, “Jumprava” u.c. apmeklēja vairāki tūkstoši skatītāju.

Nozarēs, kurās tradicionāli atskaņo ierakstu mūziku – veikalos, kafejnīcās, un pakalpojumu segmentā – situāciju ietekmēja pandēmijas mazināšanās un pilnīga ierobežojumu atcelšana no 1. aprīļa. Liela daļa uzņēmumu darbību atjaunoja pakāpeniski, turpināja darbību ar samazinātu noslodzi vai saglabāja sezonālītāti. Muzikālo darbu nodaļa regulāri monitorēja pakalpojumu sniedzēju segmentu, apzinot tos licenciātus, kuri darbību atjaunojuši un atsākuši mūzikas atskaņošanu, piedāvāja

sauņemt licences un noslēgt licenču līgumus atbilstoši faktiskajam mūzikas izmantojuma apjomam.

Filmu demonstrēšanas nozarē 2022. gadā kinoapmeklējumu statistika uzrādīja pozitīvu tendenci. Nemainoties stacionāro kinoteātru skaitam, palielinājās filmu demonstrēšanai izsniegto licenču skaits pašvaldību kultūras centros un atsevišķiem kinofilmu seansiem. Par publiski demonstrēto filmu mūziku iekasētās atlīdzības apjoma pieaugums skaidrojams arī ar biļešu cenu pieaugumu.

2022. gadā Muzikālo darbu nodaļa turpināja pilnveidot licencēšanas procesu vadību, pakāpeniski realizējot pāreju uz licenciātu atskaišu iesniegšanu elektroniskā formātā, kas dod iespēju ekonomēt administratīvās izmaksas.

Audiovizuālo darbu nodaļa administrē Latvijā uzņemtu filmu izmantojumu publiskā izpildījumā, to raidīšanu ēterā, publiskošanu, padarot tās pieejamas tiešsaistē, un reproducēšanu (tajā skaitā arī filmu fragmentu iekļaušanu jaunos audiovizuālos un skatuves darbos). 2022. gadā nodaļa iekasēja 138 039 EUR, kas ir par 41 258 EUR jeb 42,63 % vairāk nekā 2021. gadā. **Nodaļas ieņēmumu lielāko daļu veido samaksa par audiovizuālo darbu raidīšanu televīzijās.** Šajā pozīcijā ienākusi summa sasniedza 116 496 EUR jeb par 54,86% vairāk nekā 2021. gadā, kad bija vērojams kritums salīdzinājumā ar 2020. gadu. Par radio atskaņotiem filmu skaņu celiņiem iekasēti 33 EUR. Par filmu publisku demonstrēšanu iekasēti 3147 EUR (2021. gadā – 1821 EUR), uzrādot 72,81% pieaugumu, kas skaidrojams ar pandēmijas laika ierobežojumu atcelšanu. Par audiovizuālo darbu publiskošanu tiešsaistē 2022. gadā iekasēti 10 428 EUR, tas ir, par 42,85 % vairāk nekā pērnā (2021. gadā – 7300 EUR), uzrādot stabilu pieaugumu segmentā, kam prognozējama arī turpmāka izaugsme. Par filmu fragmentu reproducēšanu 2022. gadā iekasētā atlīdzība bija 7935 EUR jeb par 36% mazāk nekā 2021. gadā.

Mediju nodaļa administrē muzikālo darbu izmantojumu elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, tos raidot radio, televīzijā un izplatot kabeļtelevīzijās un slēgtās interneta protokola televīzijās. Tā administrē arī autoru darbu reproducēšanu nesējos un izmantojumu tiešsaistē.

2022. gadā nodaļa iekasēja 3 171 994 EUR. **Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, nodaļas iekasētā atlīdzība pieauga gandrīz par 16%.**

Pieauguma pamatā ir par autoru darbu izmantojumu tiešsaistē iekasētās summas vairāk nekā desmitkārtējs palielinājums.

Lielākos ieņēmumus nodaļa tradicionāli guva no retranslēšanas, muzikālo darbu raidīšanas radio un TV, taču pirmo reizi šiem izmantojuma veidiem pievienojās izmantojums tiešsaistē.

Literāro un dramatisko darbu nodaļa izsniedz licences un iekasē autoriem atlīdzību gan par literāro darbu izmantojumu (publicēšana, reproducēšana, raidīšana, izmantojums internetā), gan dramatisko darbu izmantojumu (publiskais izpildījums teātros, reproducēšana, raidīšana, izmantojums internetā). Nodaļa licencē arī muzikālo darbu publicēšanu grafiskā formātā jeb nošu izdošanu un šāda veida izmantojumu internetā. Savukārt, izsniedzot licences autoru darbu izmantojuma iestudējumos, tiek licencēts ne tikai tekstu (lugas, literārie darbi), bet arī muzikālo darbu (muzikāli dramatiski darbi, speciāli rakstīta mūzika un jau esoši muzikāli darbi), horeogrāfisku darbu un scenogrāfisku darbu (scenogrāfija un kostīmi) izmantojums teātru iestudējumos, tāpat arī šo iestudējumu ieraksts (reproducēšana) un to raidīšana un izmantojums internetā. Nodaļa apstrādā atskaites un iekasē autoratlīdzību arī par horeogrāfisko darbu demonstrēšanu televīzijā.

Literāro un dramatisko darbu nodaļa literāro un muzikālo darbu izdevējiem 2022. gadā izsniedza 120 licenču, kas ir nedaudz mazāk kā 2021. gadā, kad tika izsniegtas 125 licences. Daudz licenču izsniegts muzikālo darbu publicēšanai nošu/dziesmu kopkrājumos, kas saistīts ar tuvīnajiem Dziesmu svētkiem. Salīdzinot no izdevniecībām savāktās atlīdzības dinamiku pēdējo divu gadu laikā, vērojams iekasētās autoratlīdzības pieaugums – 2021. gadā tika iekasēti 18 249 EUR, bet 2022. gadā – 32 586 EUR (par literāro darbu publicēšanu – 26 876 EUR, bet par muzikālo darbu (notis) publicēšanu – 5709 EUR).

Pēc pandēmijas publisko izrāžu ierobežojumu atcelšanas ļoti būtiski pieauga teātriem izsniegto licenču skaits un iekasētās atlīdzības apjoms. Kopumā teātriem 2022. gadā izsniegtas 303 licences (2021. gadā – 119), savukārt iekasētā atlīdzība vairāk nekā pieckāršojusies, sasniedzot 485 797 EUR.

Lai arī atjaunojās darbu publiskais izpildījums, turpinājās arī to izmantojums digitālajā vidē, vispirms – ierakstīšana. Par literāro darbu reproducēšanu izsniegtas 39 licences, iekasēti 1399 EUR. Atjaunojoties teātra izrāžu ierakstu regulārajam procesam Latvijas televīzijas paspārnē, darbu reproducēšanai izsniegtas 28 licences. Iekasētās atlīdzības apjoms, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, nedaudz samazinājies – 6390 EUR (2021. gadā – 6917 EUR).

AKKA/LAA pārstāvēto autoru literāro un muzikālo darbu grafiskā formātā (nošu) izmantošanai internetā tika izsniegtas 89 licences (salīdzinoši 2021. gadā – 92 licences), iekasēti 13 496 EUR par literāro darbu izmantojumu un 969 EUR par nošu izmantojumu. Savukārt par teātra iestudējumu ierakstu izmantojumu e-vidē izsniegtas 24 licences un iekasētā atlīdzība sasniedza 8943 EUR. Profesionālie teātri e-vidē atstājuši atsevišķu iestudējumu ierakstus, maksas izrāžu skatīšanās tiek piedāvāta caur www.bilesuparadize.lv u.c.

Ziņas**Atskatoties uz 2022. gadu**

platformām uz īsāku termiņu, nekā tas bija vērojams 2021. gadā.

Par dramatisko darbu (iestudējumu) raidīšanu televīzijā iekasēti 8639 EUR (kopā par iestudējumā izmantoto pamatdarbu autoriem un jau esošiem muzikāliem darbiem, kas skan iestudējumos), par literārajiem darbiem – 535 EUR, bet horeogrāfiskajiem darbiem – 1845 EUR.

Vizuālo darbu nodaļa administrē vizuālo un fotogrāfisko darbu plašo un daudzveidīgo izmantojumu – reproducēšanu publikācijās dažādos iespieddarbos (grāmatās, preses izdevumos, brošūrās, izstāžu katalogos utt.), reproducēšanu plakātos, uz dažādiem materiāliem, reproducēšanu datu nesējos, filmās, arī reprodukciju demonstrēšanu televīzijā, pasākumos un publicēšanu internetā. Nodaļas pārziņā ir arī par vizuālo darbu tālārpārdošanu, tāpat arī par vizuālo darbu retranslēšanu kabeļtelevīzijās un tukšo nesēju iekasētās atlīdzības sadale.

Vizuālo un fotogrāfisko darbu autoriem 2022. gadā savākta 90 181 EUR liela atlīdzība, tajā skaitā sadalīta atlīdzība par retranslēšanu kabeļtelevīzijās – 47 017 EUR.

2022. gadā turpināja augt izsniegto licenču skaits par vizuālo un fotogrāfisko darbu publicēšanu internetā, un savāktā atlīdzība bija 2 728 EUR. Vizuālos un fotogrāfiskos darbus izmanto gan mājaslapās un sociālo tīklu kontos, gan YouTube kanālos. Turpinās iepriekšējos gados radusies tendence veidot digitālos mācību līdzekļus, iekļaujot tajos vizuālos un fotogrāfiskos darbus.

Vizuālo darbu tālārpārdošana joprojām lielākoties palika *on-line* vidē, un izsolēs pārdoto mākslasdarbu skaits un arī tālārpārdošanas atlīdzība ir nostabilizējusies salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu – 24 442 EUR.

Vizuālo darbu publicēšana un raidīšana televīzijās mazliet pieaugusi salīdzinājumā ar 2021. gadu. Attiecīgi – 6 679 EUR un 6 953 EUR. Darbu reproducēšana (plakātos, tukšajos nesējos) ir samazinājusies.

Publiskā patapinājuma nodaļa

administrē autoru (to skaitā teksta autoru, tulkotāju, mākslinieku, sastādītāju) un producentu tiesības uz atlīdzību par viņu darbu, fonogrammu un filmu kopiju publisko patapinājumu Latvijas bibliotēkās. 2022. gadā no LR Kultūras ministrijas par publisko patapinājumu 2021. gadā tika saņemti 337 217 EUR, kas bija par 21 032 EUR jeb par 6,65% vairāk nekā iepriekšējā gadā. Aizvadītajā gadā informāciju par saviem bibliotēkās patapināmajiem darbiem iesniedza 159 autori, to skaitā **59 autori savus darbus publiskā patapinājuma atlīdzības saņemšanai pieteica pirmo reizi**. Atlīdzības sadalei nepieciešamā

informācija par konkrētu autoru darbu izsniegumiem tika apkopota 135 Latvijas bibliotēkās un bibliotēku filiālēs. Tika uzskaitīti izsniegumi 24 436 grāmatām, 188 filmām, 518 nošu izdevumiem un 1023 fonogrammām. Kopumā par grāmatu, nošu, fonogrammu un filmu kopiju izsniegumiem sadalīti 296 195 EUR. No šīs summas 295 063 EUR saņēma autori, bet 1 132 EUR – blakustiesību īpašnieki. No autoriem sadalītās summas 99,26 % saņēma grāmatu autori.

Nesēju atlīdzības nodaļa iekasē atlīdzību par tukšajiem materiālajiem nesējiem, kas tiek importēti Latvijas teritorijā. Atlīdzības lielumu, iekārtas, par kurām jāmaksā atlīdzība un atlīdzību saņemošās tiesību subjektu grupas nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 321.

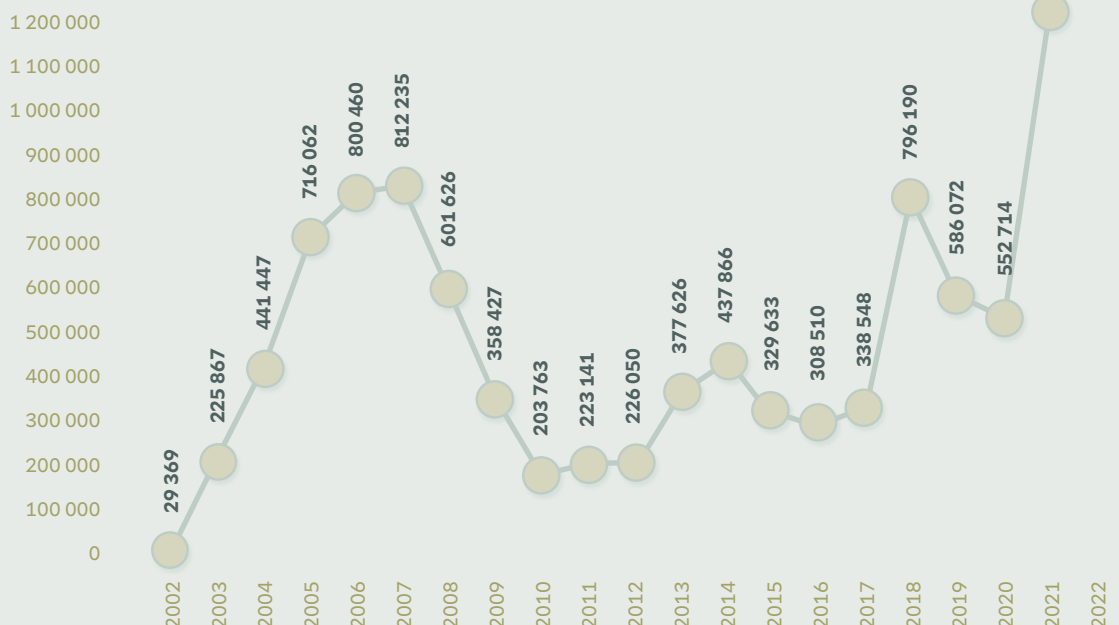
Salīdzinājumā ar 2021. gadu nesēju atlīdzības iekasēšanas ieņēmumi 2022. gadā pieauga par nedaudz vairāk kā 25%.

Iekasētās atlīdzības pieaugums saistīts ar izmaiņām Ministru kabineta noteikumos Nr. 321, kas stājās spēkā 2021. gada 14. aprīlī un neaptvēra pilnu gadu. Noteikumu izmaiņas paredz vairākus jaunu datu nesēju veidus – ārējos cietos diskus, visu veidu datoru cietos diskus un viedtālruņus.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 321 atlīdzību, kas 2022. gadā iekasēta par tukšajiem materiālajiem nesējiem, atskaitot administrēšanas faktiskos izdevumus, AKKA/LAA 2023. gada februārī sadalījusi tiesību īpašnieku grupām.

Iekasētā atlīdzība par tukšajiem nesējiem 2002–2022 (EUR)

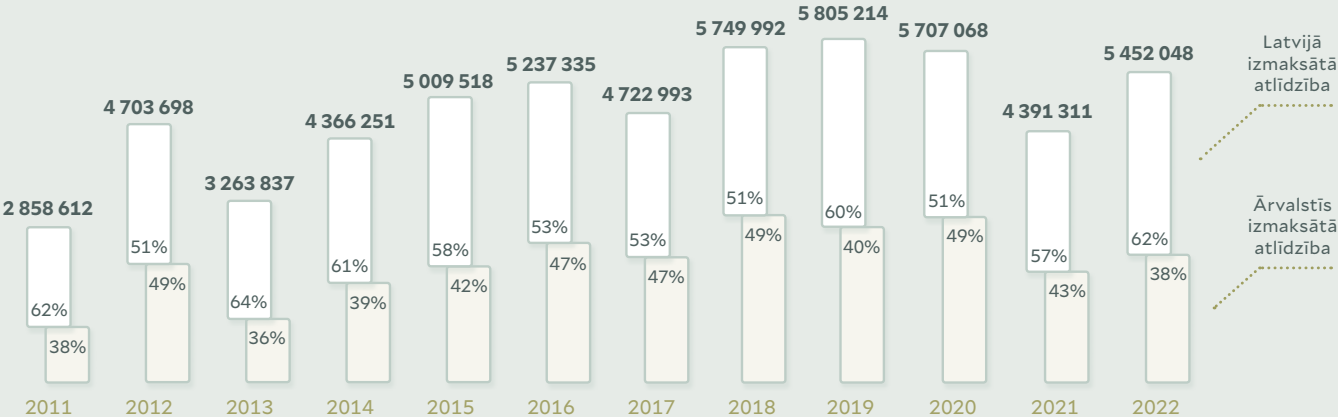
(Autortiesību un blakustiesību īpašniekiem)

Ziņas

Atskatoties uz 2022. gadu

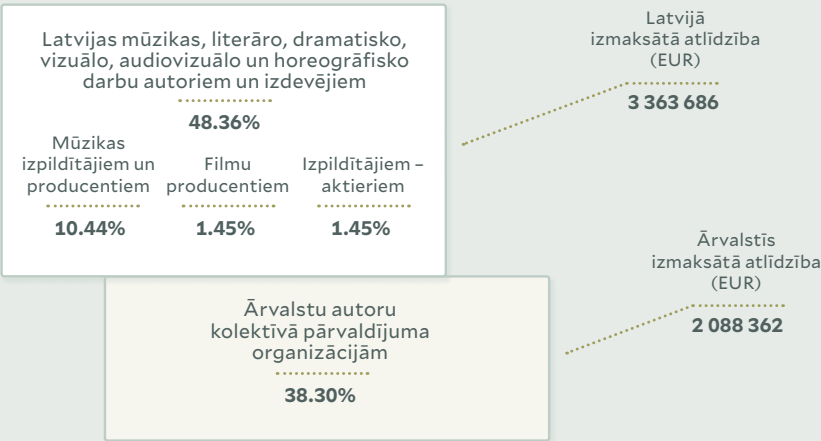
Izmaksātās atlīdzības summas
2011-2022 (EUR)

Izmaksātā atlīdzība
2022 (%)

Summa (EUR), ieskaitot ienākuma nodokli

5 452 048

Ziņas**Atskatoties uz 2022. gadu**

2022. gadā strādājām daļēji attālināti, daļēji – birojā. Uzlabojām saziņas formu ar tiesību īpašniekiem, pilnveidojot gan AKKA/LAA mājaslapas pārvaldību, gan ārējā portāla funkcionalitāti, kas ļauj autoriem pārbaudīt savu darbu reģistru, pieteikt jaunus darbus un arī sekot līdzi savām autoratlīdzības izmaksām.

Pagājušajā gadā noslēdzām 151 jaunu līgumu ar autoriem un 59 līgumus ar autoru mantiniekiem. Tādējādi 2022. gada 31. decembrī AKKA/LAA saskaņā ar tiešajiem pārvaldījuma līgumiem pārstāvēja 6372 Latvijas autorus un 738 mantiniekus, aprēķināja atlīdzību tiem 744 autoriem, kuri bija pieteikušies publiskā patapinājuma atlīdzībai un arī pārstāvēja gandrīz 4,5 miljonus ārvalstu tiesību īpašnieku saskaņā ar vairāk nekā 220 ārvalstu autoru organizāciju pārstāvniecības līgumiem. Pavisam autoru biedrība saskaņā ar tiešajiem pārvaldības līgumiem pa darbu veidiem administrēja 5243 muzikālo darbu līgumus, 2271 literāro darbu, 1113 dramatisko darbu, 790 muzikāli dramatisko darbu, 914 vizuālo darbu, 788 audiovizuālo darbu, 556 horeogrāfisko darbu un 495 fotogrāfisko darbu līgumus.

2022. gada 31. decembrī AKKA/LAA saskaņā ar tiešajiem pārvaldījuma līgumiem pārstāvēja 6372 Latvijas autorus un gandrīz 4,5 miljonus ārvalstu tiesību īpašnieku saskaņā ar vairāk nekā 220 ārvalstu autoru organizāciju pārstāvniecības līgumiem.

AKKA/LAA tiesību īpašnieku darbu datubāze tika papildināta ar 208 501 jauniem darbiem. AVIS datubāzē tika apstrādātas 17 713 darbu lietotāju atskaides jeb izmantoto darbu programmas, kurās tika identificēti jeb apstrādāti 117 617 audiovizuālie darbi, 13 945 literārie darbi, 7175 horeogrāfiskie darbi, 4643 dramatiskie darbi, 3624 vizuālie darbi un 709 315 muzikālie darbi.

Saskaņā ar starptautiskajiem standartiem un AKKA/LAA kopsapulces lēmumu atlīdzības sadalēs turpinājām izmantot gan pilna apjoma programmas, gan analogās, gan izlases programmas. No koncertiem un lielajām raidorganizācijām iekasēto atlīdzību sadalījām, izmantojot pilna apjoma programmas, nesēja atlīdzību dalijām, izmantojot kompilētās analogās programmas, savukārt atlīdzību par mehāniskās mūzikas publisku izpildījumu sadalījām, izmantojot gan analogās, gan izlases programmas.

2017. gada 14. oktobrī AKKA/LAA dalībnieku kopsapulce lēma, ka Kultūras un izglītības (KI) fondu veidos nepieprasītā atlīdzība, proti, tā, kuras saņēmējs nav noskaidrots trīs gadu laikā pēc darba izmantošanas. 2021. gada 30. augustā dalībnieku kopsapulce lēma, ka fondā novirzīs arī 25% no atlīdzības, kas iekasēta par tukšajiem datu nesējiem un reproducēšanai izmantojamām iekārtām.

Uzkrātos fonda līdzekļus izlieto saskaņā ar KI fonda noteikumiem. KI fonda līdzekļu izlietojumu 2022. gadā AKKA/LAA padome apstiprināja 2023. gada 12. janvāra sēdē. Fonda līdzekļu atlikums 2022. gada 31. decembrī bija 208 163 EUR.

AKKA/LAA 2022. gadu beigusi ar 29 014 EUR lielu ieņēmumu pārsniegumu pār izdevumiem.

Biedrības AKKA/LAA pilns 2022. gada pārskats un revidenta ziņojums elektroniski iesniegts VID elektroniskās deklarēšanas sistēmā. Pārskats par AKKA/LAA savāko un autoriem sadalīto atlīdzību iesniegts Starptautiskās autoru un komponistu biedrību konfederācijas (CISAC) sekretariātam. Gada pārskats publicēts arī AKKA/LAA mājaslapā.

Kultūras un izglītības (KI) fonda līdzekļu apgrozījums 2022. gadā (EUR)

Atlikums uz 31.12.2021. **259 091.86**

KI fonda faktiskie ieņēmumi 2022. gadā, **201 906.59**

tai skaitā:	
25% no nesēju atlīdzības	143 636.58
neizmaksājamā atlīdzība	58 270.01

KOPĀ: 460 998.45

KI fonda faktiskie izdevumi 2022. gadā

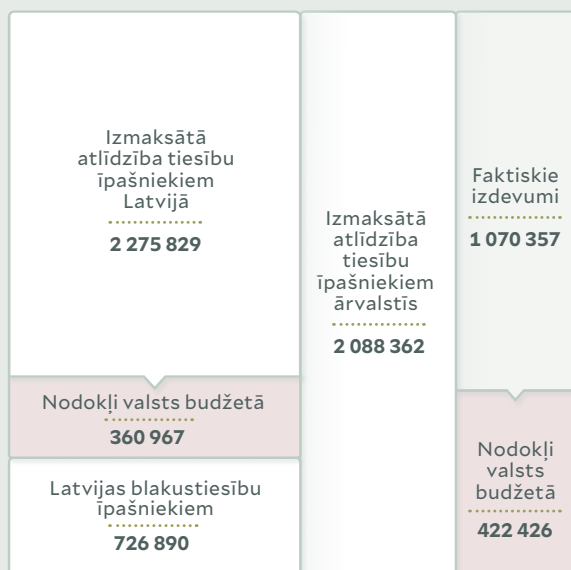
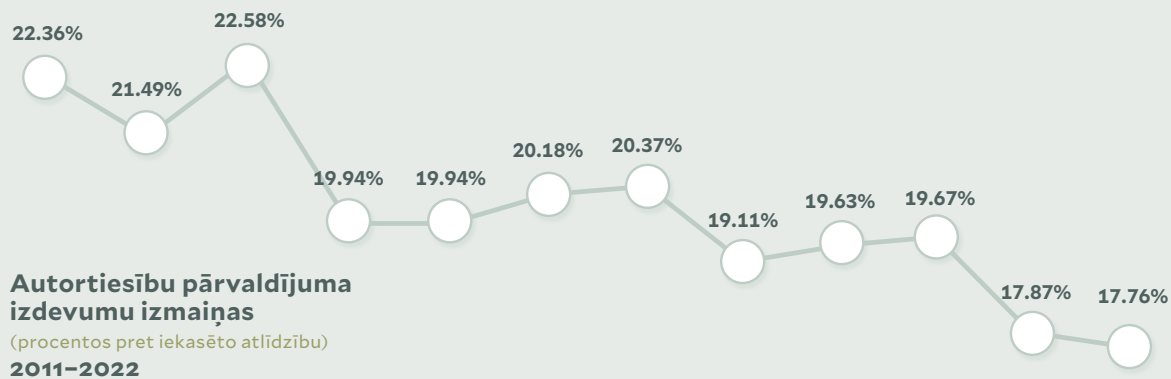
Bīletena "AKKA/LAA Ziņas" izdošana (1 numurs), informatīvo materiālu veidošana, publicēšana, izsūtīšana	3694.30
Autortiesību bezgalības balvas pasākums 2022	27425.46
KI fonda projektu vadība	11676.49
Autortiesību muzeja uzturēšanas izdevumi	741.60
Mājaslapas uzlabošanas, uzturēšanas izdevumi	24848.19
Izglītojošu semināru, pasākumu organizēšana un vadīšana	258.00
Autoru stipendijas	82600.00
Baltijas valstu autoru organizāciju konference Viļņā	7044.86
Kalendāri	13338.70
Līdzdalība <i>CopyMonkey</i> projektā/autorskola.lv	1208.21
Ziedojums Ukrainai, Ukrainas autoriem	80000.00

KOPĀ: 252 835.81

Atlikums uz 31.12.2022. **208 162.64**

Ziņas

Atskatoties uz 2022. gadu

**2022. gadā izmaksātā
atlīdzība/nodokļi/faktiskie izdevumi (EUR)****Faktiskie izdevumi
(EUR)**

2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022

AKKA/LAA kopsapulces un padomes darbs

2022. gada

16. jūnija

attālinātā sēdē AKKA/LAA padome, izvērtējot 74 pieteikumus, lēma piešķirt 27 Autora stipendijas.

To saņēma:

Jānis Balodis

(rakstniecība),

Dita Belicka (mūzika),**Anna Belkovska**

(rakstniecība),

Krista Anna Belševica

(rakstniecība),

Imants Daksis (mūzika),**Emīls Dreiblat** (mūzika),**Krista Dzudzilo**

(multimediju māksla),

Ilze Fārte (Būū) (mūzika),**Jānis Holšteins-Upmanis**

(mūzika),

Jēkabs Jančevskis

(mūzika),

Juris Kaukulis (mūzika),**Lauma Kazaka** (mūzika),**Andra Manfelde**

(rakstniecība),

Sergejs Moreino

(rakstniecība),

Haralds Šīmanis (mūzika),**Reinis Pētersons**

(vizuālā māksla),

Edgars Rakovskis

(mūzika),

Aigars Raumanis

(mūzika),

Rūta Rozenfelde (mūzika),**Toms Rudzinskis** (mūzika),**Ieva Samauska**

(rakstniecība),

Jānis Strazds (mūzika),**Kristīne Ulberga**

(rakstniecība),

Arvis Viguls

(rakstniecība),

Aigars Voitišķis (mūzika),**Otto Zitmanis**

(vizuālā māksla),

Anna Žigure

(rakstniecība).

Tiklab padome

apstiprināja izmaiņas

nesēju atlīdzības sadales

noteikumos. Pamatojums –

lai nesēju atlīdzību saņem

iespējami plašs autoru

loks. Par AKKA/LAA

biedru uzņemts izdevējs

SIA KN3.

21. jūlijā

padome attālinātā sēdē lēma par ikgadējās biedru kopsapulces sasaukšanas laiku un norises vietu.

Vēl padome vienojās izveidot darba grupu, kas izstrādās priekšlikumus Autortiesību bezgalības balvas uzlabotai koncepcijai.

25. augustā

atkārtoti sanāca

AKKA/LAA biedru

kopsapulce, kas

11. augustā nebija

lemtspējīga kvoruma

trūkuma dēļ. Šoreiz tā bija

lemttiesīga neatkarīgi no

klātesošo biedru skaita

un lēmumus pieņēma

ar klātesošo balsu

vairākumu.

Sapulce apstiprināja

biedrības īkgadējoatklātības ziņojumu un

uzklausi gan prezidenta

Kārļa Kazāka ziņojumu

par padomes darbu 2021.

gadā, gan izpilddirektora

Ineses Paklones un

padomes locekļu

atklātības ziņojumus.

Kopsapulce arī pieņēma

grozījumus Vispārīgajosnoteikumos par tiesībupārvaldības ieņēmumusadalī: turpmāk attiecībā

uz visiem darbu veidiem

tiek piemērots princips,

ka gadījumos, kad nav

iesniegtas atskaites vai

sadalāmā atlīdzība ir

pārāk maza un tās sadale

prasa nesamērīgi lielas

izmaksas, AKKA/LAA

var izmantot izlases vai

analogo metodi.

Mūžībā aizgājušā Mārtiņa

Brauna vietā AKKA/LAA

padomē ievēlēts KasparsZemītis ar pilnvaru

termiņu līdz 2023. gada

kopsapulcei, kad biedri

pārvēlēs visu padomes

sastāvu.

22. septembra

attālinātā sēdē padome,

izvērtējot 54 pieteikumus,

lēma piešķirt 28 Autora

stipendijas.

To saņēma:

Ilona Breģe (mūzika),**Ilze Burkovska-Jakobsena**

(filmas),

Tenis Dimants (mūzika),**Vija Ilze Dzintare**

(vizuālā māksla),

Reinis Dzudzilo

(vizuālā māksla),

Māra Jakubovska

(rakstniecība),

Jurijs Kasjaničs

(rakstniecība),

Marta Kauliņa-Pelnēna

(mūzika),

Kristaps Krievkalns

(mūzika),

Rolands Krutovs

(vizuālā māksla),

Daiga Krūze

(vizuālā māksla),

Maija Ladeiko (ps. Danuta**Butrima, rakstniecība),****Māris Lasmanis** (mūzika),**Una Leitāne**

(vizuālā māksla),

Vineta Līce (mūzika),**Arnīs Mednis** (mūzika),**Guna Oškalna**

(vizuālā māksla),

Madara Pētersone

(mūzika),

Alise Rancāne (mūzika),**Jānis Rubiks** (mūzika),**Agnese Rutkēviča**

(rakstniecība),

Anna Sēruma (mūzika),**Arnīs Slobodaņins**

(mūzika),

Reinis Straume/ RAUM

(mūzika),

Ieva Struka

(rakstniecība),

Anna Vaivare

(vizuālā māksla),

Laura Vinogradova

(rakstniecība),

Mārtiņš Zelmenis

(rakstniecība).

26. oktobra sēdē padome

lēma 30 000 EUR no

KI fonda līdzekļiem

ieskaitīt Starptautiskās

autoru un komponistu

biedrību konfederācijas

(CISAC) programmā

“Autori Ukrainai”

(“Creators for Ukraine”).

Tā ir pasaules mēroga

iniciatīva ar mērķi savākt

finansiālu palīdzību kara

upuriem, mobilizēt visas

pasaules autoru atbalstu

un veicināt Ukrainas

kultūru.

AKKA/LAA ir CISAC

biedre kopš 1996. gada.

Pirms tam pārskaitījām

Ukrainas atbalstam

50 000 EUR

fondā “Ziedot.lv”.

24. novembra sēdē

AKKA/LAA padome

apstiprināja grozījumus

autoratlīdzības

minimālajās normās

(tarifos) par muzikālu

darbu izmantojumu

elektroniskajos

plašsaziņas līdzekļos.

Būtība – atteikties no

kārtības, kad lietotājam

raidījumi jāskaita, un tā

vietā iedibināt daudz

ērtāko minimālo tarifu.

Otrs – ņemot vērā, ka

tarifs iedibināts vēl lata

laikos, summas eiro

noapaļot.

Grozījumi stājās spēkā

2023. gada 1. janvārī.

Tika nolemts arī

turpināt pilnveidot

publiski pieejamomuzikālo darbu katalogu.

15. decembra sēdē

AKKA/LAA padome,

izvērtējot 76 pieteikumus,

lēma piešķirt 33 Autora

stipendijas.

Stipendiju saņēma:

Kaspars Ansons (mūzika),**Ivars Arutjunjans**

(mūzika),

Kārlis Auzāns (mūzika),**Vija Birkova/****Vija Laganovska**

(rakstniecība),

Kristīne Brīniņa

(horeogrāfija),

Una Cekule (kino),**Edgars Cīrulis** (mūzika),**Katrīna Dimanta**

(mūzika),

Liliņa Dinere

(vizuālā māksla),

Kārlis Dobrājs

(vizuālā māksla),

Lote Eglīte (kino),**Romāns Faļkenšteins**

(mūzika),

Ivo Fomins (mūzika),**Barbara Gaile**

(vizuālā māksla),

Kaspars Grigālis

(mūzika),

Sabīne Indriksone-Moore

(mūzika),

Oskars Jansons (mūzika),**Daumants Kalniņš**

(mūzika),

Kaspars Kurdeko

(mūzika),

Ieva Lešinska-Geibere

(rakstniecība),

Lauma Malnace

(rakstniecība),

Jēkabs Nīmanis (mūzika),**Juris Ostrovskis**(mūzika), **Elviņš Patriks****Pētersons** (mūzika),**Inga Pizāne**

(rakstniecība),

Agate Rapa (mūzika),**Edvīns Raups**

(rakstniecība),

Jānis Ruņģis (mūzika),**Madara Rutkēviča**

(rakstniecība),

Edgars Šubrovskis

(mūzika),

Signe Vanadzina

(vizuālā māksla),

Monika Zīle

(rakstniecība),

Jānis Žilde (rakstniecība).

Padome arī apstiprināja

biedrības ieņēmumu

un izdevumu tāmes

2023. gadam un zvērināta

revidenta kandidatūru.

Ziņas

AKKA/LAA kopsapulces un padomes darbs

* * *

2023. gada

12. janvāra sēdē AKKA/LAA padome apstiprināja biedrības Kultūras un izglītības fonda 2022. gada faktiskos ieņēmumus un izdevumus, tāpat arī fonda 2023. gada plānoto ieņēmumu un izdevumu tāmi. Šajā gadā, tāpat kā iepriekšējā, tika iecerēti 4 Autora stipendijas konkursi, tiks piešķirtas un pasniegtas Autortiesību bezgalības balvas, turpināsies daļība projektā autorskola.lv un darbs pie semināriem, kas domāti gan autoriem un licenču ņēmējiem, gan kultūras skolu un augstskolu studentiem.

* * *

16. februāra sēdē AKKA/LAA padome apstiprināja izmaiņas nesēju atlīdzības (NA) sadales noteikumos – tie nodrošinās atlīdzības sadali pa iespējami lielākām programmām, lai to saņem iespējami plašs autoru loks. Turpmāk muzikālo darbu vispārējo licenču atlīdzības proporcionālajās sadalēs, veicot manuālu datu apstrādi, darbam var tikt piemērots atlīdzības sliekšnis 2 EUR apmērā, lai darbs tiktu iekļauts sadalē – tas vajadzīgs, lai tiesību pārvaldījums neizmaksātu vairāk par

tīro atlīdzību. Lēsts, ka Latvijas autoru, kas varētu palikt zem sliekšņa, būs ļoti maz. Padome arī lēma novirzīt līdzekļus AKKA/LAA vienotās informācijas sistēmas (AVIS) atjaunošanai vai jaunas versijas izstrādei. Šābrīža versija, gan pastāvīgi uzlabota, sāka strādāt 2014. gadā, t.i., veidota ar 2012. gadā pieejamām tehnoloģijām. Papildināts arī AKKA/LAA mājaslapā publiski pieejamais muzikālo darbu meklēšanas katalogs.

* * *

23. marta sēdē AKKA/LAA padome apstiprināja biedrības 2022. gada ieņēmumus, izdevumus un gada pārskatu. 2022. gads bija AKKA/LAA 29. darba gads – ražīgākais autoru biedrības vēsturē. Kopsummā iekasēti 8 529 309 EUR – par 41% vairāk nekā plānots. Tas lielākoties tāpēc, ka pēc pandēmijas ierobežojumiem nepieredzēti pieauga publisko pasākumu skaits, tāpat tika noslēgts līgums ar *Netflix*, kas par autoru darbu izmantojumu internetā samaksāja par ilgāku periodu, iekasēta arī nesēja atlīdzība. Vidējais pārvaldījuma izdevumu % – 17,76. Padome arī piešķīra 25 Autora stipendijas – noslēdzās jau 20. konkurss. Stipendiju saņēma: **Kristīne Abika** (vizuālā māksla), **Arnita Akmentiņa** (mūzika), **Paula Ābele** (mūzika), **Agnese Bule** (vizuālā māksla),

Ineta Freidenfelde (vizuālā māksla), **Reinis Jaunais** (mūzika), **Laura Jēkabsons** (mūzika), **Arno Jundze** (rakstniecība), **Vilis Kasims** (rakstniecība), **Atis Klimovičs** (rakstniecība), **Ināra Kolmane** (kino), **Hannes Korjus** (rakstniecība), **Rebeka Lukošus** (vizuālā māksla), **Anna Krista Ostrovska** (mūzika), **Ilze Preisa** (vizuālā māksla), **Linda Rudene** (rakstniecība), **Andris Sējāns** (mūzika), **Jānis Stibelis** (mūzika), **Ingus Šplīts** (mūzika), **Anna Veismane** (mūzika), **Anna Vibe-Gorkuša** (mūzika), **Luīze Vītola** (mūzika), **Agneta Volkova** (mūzika), **Rūdolfs Zagorskis** (mūzika), **Inga Žolude** (rakstniecība).

* * *

13. aprīļa sēdē biedrības padome uzklusēja AKKA/LAA Juridiskās nodaļas vadītāju Imantu Belogrīvu jautājumā par Autortiesību likuma grozījumiem un nošu kopēšanu. Sadales un dokumentācijas nodaļas vadītājas vietniece dokumentācijas jautājumos Ieva Dombrovska ziņoja par atlīdzību, kas AKKA/LAA autoriem darbu izmantojumu iekasēta par darbu izmantojumu tiešsaistē, un padome arī iepazīnās ar pārskatu par AKKA/LAA darbinieku atalgojuma sistēmu.

* * *

15. jūnija sēdē AKKA/LAA padome, izvērtējot 48 pieteikumus, lēma piešķirt 31 Autora stipendiju. Stipendiju saņēma: **Diāna Adamaite** (vizuālā māksla), **Māra Cielēna** (rakstniecība), **Elita Franciska Cimare** (rakstniecība), **Kristīne Cīrule** (rakstniecība), **Sigita Daugule** (vizuālā māksla), **Jānis Deinats** (vizuālā māksla), **Laura Dubina** (mūzika), **Aivars Eipurs** (rakstniecība), **Anna Fišere** (multimediju māksla), **Eduards Gorbunovs/Edavārdi** (mūzika), **Marta Grigale** (mūzika), **Ilze Grunte** (mūzika), **Evija Gulbe** (rakstniecība), **Jurgis Gundars** (mūzika), **Sandra Sabīne Jaundaldere** (vizuālā māksla), **Maksims Ļaščenko/Max Roomsky** (mūzika), **Lilija Lipora** (horeogrāfija), **Ieva Ozoliņa** (kino), **Inese Pētersone** (rakstniecība), **Alise Putniņa** (horeogrāfija), **Ludmila Roziņa** (filmas), **Andra Rušmane-Vēja** (rakstniecība), **Klāvs Mellis** (rakstniecība), **Pēteris Sidars** (vizuālā māksla), **Kristaps Vanadziņš** (mūzika), **Andris Vecumnieks** (mūzika), **Marita Semjonova** (mūzika), **Artūrs Uškāns** (mūzika), **Andris Vērdiņš** (mūzika), **Agnese Zeltiņa** (vizuālā māksla), **Baiba Zīle** (rakstniecība).

Padome ne tikai piešķīra Autora stipendijas, bet arī apstiprināja izpilddirektora ziņojumu par biedrības darbu 2022. gadā un izmaiņas par muzikālo darbu izmantojumu iekasētās autoratlīdzības sadales noteikumos un nolikumā par AKKA/LAA atskaitījumiem tiesību pārvaldījuma izdevumu segšanai. Padome arī lēma par šā gada kopsapulces darba kārtību, laiku un vietu un uzņēma jaunu biedru. Būtiskākais – ieviests autoratlīdzības detalizētāks sadalījums attiecībā uz koncertiem ar iesildošajām grupām un dīdžejiem, līdz ar ko mainās arī teksta redakcija nolikumā par AKKA/LAA atskaitījumiem tiesību pārvaldījuma izdevumu segšanai. AKKA/LAA 2023. gada biedru kopsapulce uzklusēs biedrības prezidenta Kārļa Kazāka ziņojumu par padomes darbu 2022. gadā, izpilddirektora Ineses Paklones un padomes locekļu atklātības ziņojumus un vēlēs jaunu padomes sastāvu. Kopsapulce notiks 8. augustā plkst. 12:00 AKKA/LAA zālē, un atkārtotā, ja pirmajā trūks kvoruma, – 28. augustā plkst. 12:00 viesnīcas “Hotel Bergs” Stikla zālē.

Ieva Kolmane,

AKKA/LAA KI fonda sabiedrisko attiecību speciāliste

Pasniegtas Autortiesību bezgalības balvas 2022

Kopš 1999. gada autoru biedrība AKKA/LAA apkopo ziņas par aizritējušā gadā visdaudzveidīgāk izmantotajiem darbiem, par ko autoriem iekasēta atlīdzība. Tagad to palīdz darīt AKKA/LAA vienotās informācijas sistēma (AVIS).

Biedrība AKKA/LAA ir starpnieks – no vienas puses, autori tai uzticējuši pārstāvēt savas tiesības, un, no otras puses, ir tie, kas autoru darbus vēlas izmantot un par izmantojumu saņēmuši atļauju – licenci.

Autortiesību bezgalības balva (ABB) ir atgādinājums par ceļiem, kādos pasaulē laists darbs spēj aiziet, pat ja sākotnēji autors tādus nav pat iedomājies. Dzejolis iekrīt dziesmā, kas tāpat kā glezna vai fotogrāfija var iekļūt filmā vai videoklipā, stāsts var pārtapt lugā, scenārijā vai rokoperā, glezna vai tās daļa piepeši kļūst vajadzīga grāmatu māksliniekam vai muzejam, darbs var ieslīgt aizmirstībā uz gadu gadiem un tad atkal atdzimt iepriekš neparedzētā veidolā.

Daudzveidīgs izmantojums nenožīmē, ka darbs autoram bijis ienesīgs naudas izteiksmē. Turklāt jāņem vērā, ka AVIS uzrāda darījumus caur licenci, t.i., gadījumus, kad autoru darbu izmantotāji atļaujas par autordarbu izmantojumu kārtojuši caur biedrību AKKA/LAA.

AKKA/LAA pārstāv visas radošās nozares – mūzikas, filmu, stāstu, lugu, vizuālo darbu un deju autorus. 2022. gada laureāti:

rakstniece un dramaturģe

Lele Stumbre –

ar lugu “Nākošpavasars”,

kas iestudēta Valmieras Drāmas teātrī (pirmoreiz 1988. g. Māras Ķimeles režijā, atkārtoti 2021. g. janvārī, rež. Toms Treinis), publicēta grāmatā “Tā, lai var redzēt ceļu: lugas” (Liesma, 1989), iestudēta arī Latvijas amatiereteātros – Saldus Tautas teātrī (2009), Ukru TN amatiereteātrī (2019);

rakstniece

Zane Zusta –

ar grāmatu “Ucipuci meklē mājas”

(Ucipuci izdevniecība, 2015), kas tulkota lietuviešu, maķedoniešu, ķīniešu un nupat arī igauņu valodā. 2020. gadā stāsts iestudēts Liepājas Leļļu teātrī, 2021. gadā veikts iestudējuma ieraksts, un “Ucipuci meklē mājas” izrādīts arī tiešsaistē;

mūziķis

Reinis Sējāns –

ar dziesmu “Visā visumā Visums ir viss”

(Māra Melgalva dzeja), kas izmantota lielākajās mūzikas platformās Eiropā un citur pasaulē, tai skaitā Īrijā, Apvienotajā Karalistē, Zviedrijā, Vācijā, Nīderlandē un 2020. gadā piedzīvojusi remiksu (Normunds Rutulis);

mūziķis

Marats Ogļezņevs –

ar dziesmu “Sāc ar sevi”,

kas izmantota lielākajās mūzikas platformās Eiropā un citur pasaulē, tai skaitā Īrijā, Apvienotajā Karalistē, Zviedrijā, Vācijā, Nīderlandē;

komponists

Romualds Kalsons –

ar simfoniskajām svītām

“Mozaīka” un “Kāzu dziesmas”,

kas skanējušas gan koncertos, gan ierakstā, raidītas radio ne tikai Latvijā, arī TV un kabeļtelevīzijās, pieejamas arī internetā;

komponiste

Laura Polence

un teksta autore

Inga Mastiņa –

ar “Tutas dziesmiņu”,

kas skanējusi koncertos un ierakstos, pieejama internetā, raidīta radio, TV un kabeļtelevīzijās;

horeogrāfe

Dagmāra Bārbale

un

mūzikas apdares autori

Kaspars Bārbals

un

Mārtiņš Miļevskis –

ar deju “Čīmaru, čamaru”,

kas izpildīta koncertos un sarīkojumos, demonstrēta ierakstā, raidīta TV un kabeļtelevīzijās;

māksliniece

Dace Lielā –

ar gleznu “Pie dzintara jūras”,

kas reproducēta un publiskota, demonstrēta TV, kabeļtelevīzijās un publiskota internetā Latvijā (www.mula.lv), Igaunijā, Francijā, Nīderlandē un Austrijā;

fotogrāfs

Jānis Deinats –

ar fotogrāfijām no vairāk nekā

15 teātra izrādēm,

kas publicētas izdevumā “Agnese Zeltiņa A-Z” (“Soulstones”, 2021);

Olga Dreģes portretu

krājumā “Ak, sirds, tev pašai sevi jāstāst!” (“Aminori”, 2021);

29 fotogrāfijām Edītes Putniņas grāmatā

“Bērnība “Knīpās un Knaucos”” (fonds “Intelīgence”, 2022), kas demonstrētas TV, publiskotas arī internetā (kulturaskanons.lv; dailesteatris.lv).

Pieminot bezgalību,

autori saņēma naudas balvu –

888 eiro – un piemiņai –

metālmākslinieka Arvīda Endziņa

apdarinātu smilšu pulksteni.

Pasākumu spordināja mākslinieks

Zemgus Zaharāns, un tā seja un

dvēsele bija aktieris Gundars Āboliņš

Alberta Einšteina veidolā!

Balvas nodrošina

AKKA/LAA Kultūras un izglītības fonds.

Ieva Kolmane,

AKKA/LAA KI fonda sabiedrisko attiecību speciāliste

Foto: © Aivars Liepiņš Ilustrācijas: © Zemgus Zaharāns

Alberts Einšteins
uzdod
toni

Muzicē
AKKA/LAA
padomes
vokāli
instrumentālais
ansamblis

“Čimaru, čamaru”
triumvirāts:
mūziķi
Mārtiņš Miļevskis
un Kaspars Bārbals
ar horeogrāfi
Dagmāru Bārbali

Fotomākslinieks
Jānis Deīnats
ikreiz
pieskaras
bezglībai

“Tutas dziesmiņas”
komponiste
Laura Polence
iemūžina
teksta
autori
Ingu Mastiņu

Mēs pasaulē un par Ukrainu

Palīdzīga vietne dziesmu un filmu mūzikas autoriem

2022. gada 29. jūnijā Vācijā tika atklāta vietne <https://international.yourmusicyourfuture.com/>, kas autorus īpaši izglīto autortiesību izpirkuma (*buyout*) jautājumā sešās valodās (angļu, franču, spāņu, portugāļu, somu un vācu). Tiesību izpirkums ir aktualizējies visā pasaulē, lielākoties straumēšanas servisu darbības dēļ. Kā izšķirties – saņemt vienreizēju maksājumu saskaņā ar tiešu darba pasūtītāja līgumu un atvadīties no visām tiesībām uz turpmāku atlīdzību, vai palikt pie tiesībām saņemt autoratlīdzību par katru darba izmantošanas reizi un veidu? Pirmkārt, izpirkuma līgums nav obligāts, autors var atteikties tādu slēgt. Otrkārt, ja jums ir līgums ar kolektīvā pārvaldījuma organizāciju, t.sk. AKKA/LAA, tai vajag zināt par parakstītiem izpirkuma līgumiem, lai organizācija lieki nestrādā, attiecīgā darba izmantotājam piedāvājot licences, ko varbūt izsniegt nemaz nevar. Aicinām vietni apmeklēt!

Cik svarīgi būt identificētam

No 9. līdz 12. oktobrim Palmā de Maljorkā, Spānijā, notika mūzikas izdevēju un autoru augstākā līmeņa sanāksme, ko uzrunāja Starptautiskās autoru un komponistu biedrību konfederācijas (*CISAC*) ģenerāldirektors Gadi Orons. Viņš ziņoja par iekasētās autoratlīdzības dinamiku pēdējos gados – ja līdz COVID-19 pandēmijai bija vērojams stabils pieaugums, sērgas dēļ ieņēmumi samazinājās līdz 2015. gada līmenim. Labā ziņa ir tā, ka 2021. gadā atgriezās izaugsme, taču ir būtiski, lai kolektīvā pārvaldījuma organizācijas spētu tikt galā ar autoratlīdzības iekasēšanu par darbu izmantojumu digitālajā vidē, un tas ir atkarīgs no efektīvas datu plūsmas starp visām iesaistītajām pusēm – autoriem, izdevējiem, sabiedrībām un digitālās straumēšanas platformām. “Un *CISAC* te spēlē galveno lomu, jo mēs esam mūzikas darbu identifikatora *ISWC* administrators. Tehnoloģijas ir. Pakalpojumi ir. Tagad ir svarīgi tos likt lietā.”

2021. gads autoratlīdzības pasaulē

2022. gada nogalē Starptautiskā autoru un komponistu biedrību konfederācija (*CISAC*) publicēja 2021. gada pārskatu. Autoriem iekasētās atlīdzības apjoms sasniedzis 9,8 miljardus EUR. Par spīti 27,9% kāpumam darbu digitālās/straumēšanas izmantojuma jomā, iekasētā kopus atlīdzība tomēr bijusi par 5,3% zemāka nekā 2019. gadā, t.i., pirms COVID pandēmijas. Skaitļi rāda, cik lielu kaitējumu 2 gadu ierobežojumi nodarījuši dzīvā priekšnesuma un publiskā izpildījuma jomā, toties parādījās potenciāls turpmākai izaugsmei autoru darbu izmantojumam digitālajā vidē un straumēšanas tirgū.

Eiropas autori runā ar ES likumdevējiem

2022. gada 8. novembrī Eiropas autoru un komponistu biedrību apvienība *GESAC* kopā ar Eiropas komponistu un dziesmu autoru apvienību *ECSCA* tikās ar Eiropas parlamentāriešiem, lai paustu bažas par praksi, ko arvien biežāk piekopj lielākās digitālās platformas ārpus Eiropas Savienības. Saturu piedāvājot kā video pēc pieprasījuma (*VPP*), tās ar autoriem slēdz tā dēvētos tiesību izpirkuma (*buy-out*) līgumus vai pasūtījuma līgumus par darbiem, kas tiek radīti tieši kā iznomājams objekts. Izpirkuma līgums autoru piespiež pilnībā vai daļēji atsacīties no savām mantiskajām tiesībām uz konkrētu darbu, līdz ar to zūd iespēja saņemt atlīdzību par darba turpmāku izmantojumu.

Visvairāk cieš filmu mūzikas autori, kas ne vien nesaņem pienācīgu un samērīgu atlīdzību, bet jūtas arī morāli aizskarti. Līdz ar to *VPP* platformas, kas lielākoties bāzējas ASV, nopietni apdraud autoru iespējas nopelnīt iztiku ar radošu darbu. Parakstījis līgumu par darba radīšanu tikai platformas vajadzībām, autors var pat zaudēt uz to visas īpašumtiesības. Nepieciešama Eiropas Parlamenta iejaukšanās, lai novērstu situāciju, kad ASV *VPP* platformas veiksmīgi apiet ES robežās iedibināto taisnīgas autoratlīdzības principu, atsaucoties uz ASV likumiem un tiesas spriedumiem. Šai netaisnībai ir jādara gals un jānodrošina, lai ES iekšējā tirgus noteikumi tiek attiecināti arī uz tiem spēlētājiem, kas nevēlas tos ievērot tikai tāpēc, ka autoru aizsardzības princips nesaskan ar pašiem izdevīgu biznesa modeli. AKKA/LAA ir *GESAC* biedre kopš 2005. gada.

Ziņas no Ukrainas

Nevalstiskā organizācija *UACCR* ir mūsu māsa, Ukrainas Autortiesību un blakustiesību aģentūra. Citējam vēstuli:

“Ukrainas autoru vārdā mēs vēlamies izteikt visdziļāko pateicību mūsu māsu sabiedrībām un *CISAC* par nepieredzētu atbalstu. Dažu dienu laikā pēc Krievijas iebrukuma *CISAC* autoru globālā kopiena mobilizējās un nāca klajā ar iniciatīvu “Ukrainas autoriem”, kas koncentrējās uz trim darbībām: ārkārtas atbalstu autoriem, Ukrainas muzikālo darbu atskaņotājiem un solidaritātes vēstulēm no māksliniekiem visā pasaulē. Ārkārtas fondi 2022. gadā ļāva *UACRR* izmaksāt finansiālu atbalstu Ukrainas radītājiem par kopējo summu aptuveni 17,7 miljoni UAH, un mēs varējām turpināt darbu. Tas arī palīdzēja ukraiņu autoriem meklēt patvērumu ārpus Ukrainas, un mēs esam pateicīgi visām mūsu sabiedrībām par visu, ko viņi darījuši mūsu mākslinieku labā.

No pirmajām kara dienām *UACRR* darbojās attālināti. Lielākā daļa mūsu drosmīgo darbinieku palika Ukrainā. Pašlaik mēs savu darbību veicam hibrīdā režīmā – daļēji no biroja, daļēji attālināti. Pirmajās kara nedēļās un mēnešos *UACRR* koncentrējās uz finansiālās palīdzības izmaksāšanu autoriem un ātru atlīdzības

sadali no atlikušajiem ieņēmumiem avotiem, tostarp ārvalstu sadales. Daži no mums pievienojās teritoriālajiem aizsardzības spēkiem. Daudzi ukraiņu mākslinieki ir ziedojuši naudu Ukrainai, darbojoties dažādās pasaules valstīs. Viņi arī izmanto savu balsi, lai vairotu izpratni par karu Ukrainā. 2022. gadā mums piepulcējās 232 jauni autori un 3 jauni mūzikas izdevēji, līdz ar to pārstāvam vairāk nekā 4000 autoru un 20 mūzikas izdevēju tiesības. Līdz 2022. gada beigām *UACRR* bija 639 pilntiesīgi biedri. Jau 2023. gadā 73 jauni radītāji un 2 jauni mūzikas izdevēji ir pievienojušies *UACRR*. Strādājam, lai uzlabotu to ukraiņu darbu identificēšanu, kurus izmanto visā pasaulē.

2022. gadā *UACRR* sadalījis 14,1 miljonu UAH. Pašlaik nevaram veikt maksājumus mūsu sabiedrībām, jo Ukrainas Ministru kabineta rezolūcija ierobežo maksājumu jomu ārvalstīs. Visā autoratlīdzība, kas pienākas mūsu sabiedrībām, tiek uzkrāta turpmākai samaksai. ”

Par autortiesībām plašai sabiedrībai

Sadarbība ar pašvaldībām

2022. gada augustā uzrunājām visas Latvijas pašvaldības: “Cienītās pašvaldības! To vai citu iemeslu dēļ tieši pēc administratīvi teritoriālās reformas esam saskārušies ar kultūras iestāžu un pasākumu rīkotāju visai izplatītu neizpratni jautājumā par korektu atļaujas kārtošanu reizēs, kad tiek izmantoti aizsargāti autordarbi, t.sk. arī internetā. Lai ietaupītu laiku un spēkus, tā vietā, lai instrukcijas sniegtu katram interesentam atsevišķi, esam gatavi piedāvāt bezmaksas tiešsaistes seminārus jūsu pašvaldības kultūras pasākumu rīkotājiem. Pieslēgumu ZOOM platformai mēs nodrošinātu no savas puses. Ļoti priecāsimies par atsaucību un konkrētām vēlmēm laika ziņā!” Atsaucība bija, un ļoti labi, ka interesenti – pasākumu rīkotāji – atsaucās arī lūgumam iepriekš iesūtīt konkrētus jautājumus. 23. augustā tikāmies ar Saulkrastiem un Preiļiem, 13. septembrī ar Valmieru, Saldu, Jūrmalu, Tukumu un Daugavpili, 27. oktobrī ar Valmieras novada bibliotekāriem, 2. novembrī ar Ventspili, 23. novembrī ar Liepāju, šogad 26. aprīlī ar Saldus novada bibliotekāriem. Formāts ir labs, un piedāvājums paliks spēkā arī turpmāk.

Skolas un augstskolas

Ik gadu uzrunājam arī Latvijas kultūrizglītības iestādes, piedāvājot bezmaksas nodarbības – vieslekcijas – gan autortiesību teorētiskajos, gan praktiskajos aspektos, t.sk., kas ir AKKA/LAA un ar ko tā vispār nodarbojas. Jau gadiem cieša un regulāra sadarbība izveidojusies ar Ekonomikas un kultūras augstskolu, kas piedāvā apgūt kultūras vadību gan bakalaura, gan maģistra programmas līmenī, arī ar LU Sociālo zinātņu fakultātes bibliotēkzinātnes un informācijas maģistrantiem. Esam viesojušies arī Latvijas Kultūras koledžā un Nacionālajā mākslu vidusskolā. Ik gadu piedalāmies Ēnu dienā – *Junior Achievement* karjeras izglītības programmā 1.–12. klašu skolēniem, kuras laikā skolēni apmeklē kādu darba vietu un 4–6 stundu garumā vēro darba ikdienu. Šogad 5. aprīlī priecājāmies par viešņu Lāuru Kemleri, Jelgavas 9. a klases skolnieci, kas pieteikumā rakstīja: “Es gribētu paviesoties autortiesību aģentūrā un ēnot šo profesiju, kā arī būtu interesanti redzēt, kā visi procesi notiek. Es gribētu uzzināt, kā, esot autoram, tu vari pelnīt, kad tavu darbu godīgi izmanto. Daudz dzirdēts par mūzikas pirātismu, par grāmatu plaģiātismu. Kā to apkarot, kā ieinteresēt autordarbu lietotājus godīgi par to samaksāt? Kā par atskaņoto dziesmu radio tā radītājs var saņemt atlīdzību?”

ZOOM seminārs teātra mūzikas autoriem

Š. g. 21. februārī AKKA/LAA autorus, kuri veido muzikālo noformējumu izrādēm un arī operas uzvedumiem, aicināja uz dzīvu sarunu par dažādiem līgumu veidiem, tajos iekļautajiem termiņiem un ceļiem, kā autoriem pašiem stiprināt savas pozīcijas un neatteikties no taisnīgas atlīdzības. Iemesls – signāls no “acīgākajiem autoriem, kas bija pamanījuši dažādas dīvainības lielāku un mazāku teātru piedāvātajos līgumos par izrādes muzikālā noformējuma veidošanu. Paši mūzikas autori ne vienmēr izprot atšķirību starp samaksu par teātra izrādes muzikālā materiāla izveidošanu un atlīdzību, kas autoram pienākas par katru darba publiskas izrādīšanas reizi” (Kārlis Kazāks). Seminārā ar autoriem runāja ne vien biedrības prezidents Kārlis Kazāks, bet arī Juridiskās nodaļas vadītājs Imants Belogrīvs un Literāro un dramatisko darbu nodaļas vadītāja Sandra Millere.

Autorskola

Autorskolas projekta noslēguma pasākums 2022. gada 8. septembrī Nacionālajā mākslu vidusskolā interesentus pulcēja gan klātienē, gan tiešsaistē. Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroja (EUIPO) finansiāli atbalstītais projekts ir noslēdzies, taču ikviens interesents arī turpmāk varēs Autorskolā gūt zināšanas par intelektuālā īpašuma aizsardzību. Kopš pērnā pavasara Autorskolas semināros par autortiesību un blakustiesību tematiku piedalījušies vairāk nekā 730 pedagogi, bērni un jaunieši no visas Latvijas. Semināros pieredzē dalījās projekta partneri – eksperti no Kultūras ministrijas, Latvijas Izpildītāju un producentu apvienības (LaIPA) un AKKA/LAA. Vietni iecerēts vēl papildināt ar sadaļām autoriem un autoru darbu izmantotājiem.

Ieva Kolmane,

AKKA/LAA KI fonda sabiedrisko attiecību speciāliste

2023. gadā pieņemti grozījumi Autortiesību likumā

2019. gadā Eiropas Savienībā tika pieņemta Digitālā vienotā tirgus direktīva (Digital Single Market Directive, turpmāk – DSM direktīva)¹ un Raidorganizāciju direktīva².

Lai gan šo direktīvu normas Latvijai nacionālajos normatīvajos aktos bija jāpārņem līdz 2021. gada 7. jūnijam, tomēr, ievērojot izmaiņu apjomu un plašo grozījumu izstrādē ieinteresēto pušu loku, nepieciešamo grozījumu izstrādē aizkavējās, un tie stājās spēkā tikai 2023. gada aprīlī.

Pārņemot attiecīgo direktīvu prasības, ir pieņemti grozījumi Autortiesību likumā, kas paredz autortiesību un blakustiesību izņēmumu pielāgošanu digitālai videi un pārrobežu izmantošanai, regulējumu komerciālā aprītē nepieejamu darbu izmantošanai, normas, kas attiecas uz tiešsaistes satura kopīgošanas pakalpojumu sniedzēju īstenotu darbu izmantošanu un regulējumu, kas attiecas uz taisnīgas atlīdzības nodrošināšanu līgumos ar autoriem un izpildītājiem.

No Raidorganizāciju direktīvas izrietošās normas par raidorganizāciju sniegtajiem papildinošajiem tiešsaistes pakalpojumiem tiek pārņemtas ar grozījumiem Autortiesību likumā, savukārt normas, kas attiecas uz publiskošanu ar tiešās ievades procesu, tiek pārņemtas ar grozījumiem vienlaikus Autortiesību likumā un Autortiesību kolektīvā pārvaldījuma likumā.

Autortiesību un blakustiesību izņēmumu pielāgošana digitālai videi un pārrobežu izmantošanai

Autortiesību un blakustiesību objektus tiešsaistē, tai skaitā pārrobežu vidē, mūsdienās izmanto plaši, bet autortiesību ierobežojumi šajā jomā iepriekš Eiropas Savienības dalībvalstīs bija saskaņoti daļēji, tāpēc viens no DSM direktīvas pieņemšanas mērķiem bija tālāka dalībvalstu normatīvo aktu harmonizācija autortiesību jomā.

Grozījumu ietvaros Autortiesību likumā tiek ieviesti divi autortiesību ierobežojumi tekstizrači un datizrači, proti, autortiesību un blakustiesību objektu izmantošanai ar automatizētu rīku palīdzību, kas ļauj analizēt lielu informācijas apjomu.

Pārskatot jau pastāvošos autortiesību ierobežojumus, veiktas izmaiņas Autortiesību likuma 21. un 23. pantā, proti, attiecībā uz autoru darbu izmantošanu izglītības un pētniecības mērķiem, arī darbu izmantošanu bibliotēku, arhīvu un muzeju vajadzībām. Minētie grozījumi attiecībā uz darbu izmantošanu izglītības un pētniecības mērķiem tieši attiecina autortiesību ierobežojumu arī uz digitālo vidi, savukārt grozījumi attiecībā uz darbu izmantošanu bibliotēku, arhīvu un muzeju vajadzībām vērsti uz šo iestāžu krājumos esošo darbu saglabāšanu.

Pārņemot no DSM direktīvas autortiesību ierobežojumu par labu izglītības iestādēm, diemžēl nav izmantotas tās iespējas, kuras sniedza DSM direktīva, lai autoru tiesības ne tikai ierobežotu, bet paredzētu atlīdzību par ierobežojumiem vai vismaz ierobežojumus ieviestu samērīgi.

Papildus autortiesību ierobežojumiem, kuri tieši izriet no DSM direktīvas, Autortiesību likuma darba grupā tika panākta vienošanās arī par specifiska ierobežojuma ieviešanu attiecībā uz vizuālās mākslas darbiem, proti, attiecībā uz šo darbu izmantošanu reklāmas mērķiem – publiskas izstādes vai publiskas mākslas darbu pārdošanas reklamēšanai.

Komerציālā aprītē neesošu darbu izmantošana

Autortiesību likums papildināts ar jaunu nodaļu "Komerציālā aprītē nepieejamu darbu vai blakustiesību objektu izmantošana". Minētās nodaļas ietvaros tiek pārņemts DSM direktīvā ietvertais regulējums, kurš paredz iespēju kultūras mantojuma iestādēm, vienojoties ar kolektīvā pārvaldījuma organizācijām, izmantot to krājumos esošos darbus un blakustiesību objektus, kas nav pieejami komerciālā aprītē. Ievērojot šādu darbu specifiku (vecums, ierobežota komerciālā vērtība), atļauju saņemšana atsevišķu darbu vai blakustiesību objektu izmantošanai no visiem autortiesību un blakustiesību subjektiem ir laikietilpīga un sarežģīta, tai pat laikā sabiedrības pieprasījums pēc šiem darbiem bieži ir neliels un tas kopumā liedz šo darbu izmantošanu komercializēt un padarīt tos pieejamus sabiedrībai parastajā kārtībā, jo komerciāla izmantošana šādiem darbiem faktiski neatmaksājas. Lai šo problēmu risinātu un rastu iespēju kultūras mantojuma iestādēm šos darbus likumīgi padarīt pieejamus sabiedrībai, ar likuma grozījumiem tiek paplašinātas autortiesību un blakustiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju tiesības pārstāvēt autortiesību un blakustiesību subjektus bez kolektīvā pārvaldījuma līguma slēgšanas attiecībā uz specifisku mantojuma veidu un slēgt licences līgumus ar kultūras mantojuma iestādēm par šo darbu izmantošanu.

Autortiesību likuma grozījumi ietver jēdziena "komerciālā aprītē nepieejami darbi vai blakustiesību objekti" skaidrojumu, paredzot kultūras mantojuma institūcijai pienākumu ieguldīt saprātīgas pūles, lai noskaidrotu, kuri darbi un blakustiesību objekti netiek piedāvāti sabiedrībai to parastajos izplatīšanas veidos.

Minimālais saprātīgo pūļu sliekšnis tiek noteikts līdzīgi Autortiesību likumā ietvertajam rīcības algoritmam attiecībā uz nenosakāmu autortiesību subjektu darbu izmantošanu (Autortiesību likuma IX¹ nodaļa), proti, Kultūras ministrija, konsultējoties ar kolektīvā pārvaldījuma organizācijām, citām autortiesību un blakustiesību organizācijām un kultūras mantojuma institūcijām, nosaka un regulāri atjauno minimālo sarakstu ar informācijas avotiem, kuri būtu pārbaudāmi, nosakot, vai darbs ir uzskatāms par komerciālā aprītē neesošu.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK. OJ L 130, 17.05.2019., p. 92 – 125.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/789 (2019. gada 17. aprīlis), ar ko paredz noteikumus par to, kā īstenojamas autortiesības un blakustiesības, kuras piemēro noteiktām raidorganizāciju tiešsaistes pārraidēm un televīzijas un radio programmu retranslācijām, un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/83/EEK. OJ L 130, 17.05.2019., p. 82 – 91.

Ziņas

2023. gadā pieņemtie grozījumi Autortiesību likumā

Attiecībā uz pašu komerciālā aprītē nepieejamu darbu vai blakustiesību objektu izmantošanu grozījumi paredz divus risinājumus:

1) ja attiecīgo autortiesību vai blakustiesību subjektu mantisko tiesību pārvaldīšanu neveic neviena kolektīvā pārvaldījuma organizācija, kultūras mantojuma institūcija ir tiesīga nekomerciālā nolūkā padarīt pieejamus sabiedrībai tās krājumā pastāvīgi esošus komerciālā aprītē nepieejamus darbus vai blakustiesību objektus pa vadiem vai citādā veidā tādējādi, ka tiem var piekļūt individuāli izraudzītā vietā un individuāli izraudzītā laikā nekomerciālā tīmekļvietnē, pie nosacījuma, ka tiek norādīts autora vai jebkura cita autortiesību vai blakustiesību subjekta vārds. Šādā gadījumā darbs vai blakustiesību objekts tiek izmantots bez licences līguma un faktiski pastāv autortiesību ierobežojums, uz ko norāda arī kultūras mantojuma institūcijas pienākums ievērot Autortiesību likuma 18. panta noteikumus.

2) ja attiecībā uz konkrēto darbu vai blakustiesību objektu veidu mantisko tiesību pārvaldīšanu īsteno viena vai vairākas kolektīvā pārvaldījuma organizācijas, kas saņēmušas Kultūras ministrijas atļauju tiesību un darbu vai blakustiesību objektu veida pārvaldīšanai atbilstoši Autortiesību kolektīvā pārvaldījuma likumam, tās ar kultūras mantojuma institūciju var slēgt licences līgumu par komerciālā aprītē nepieejamu darbu vai blakustiesību objektu izmantošanu, tai skaitā pārstāvēt autortiesību vai blakustiesību subjektus bez kolektīvā pārvaldījuma līguma noslēgšanas.

Abos gadījumos autortiesību vai blakustiesību subjektam saglabājas tiesības pieprasīt, lai kultūras mantojuma institūcija pārtrauc viņa darbu vai blakustiesību objektu izmantošanu pilnībā vai attiecībā uz atsevišķiem darbiem vai blakustiesību objektiem.

Jānorāda, ka noteikumi par komerciālā aprītē nepieejamu darbu vai blakustiesību objektu izmantošanu nav attiecināmi uz trešo valstu (valstis, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis vai Eiropas Ekonomiskās zonas valstis) darbiem

vai blakustiesību objektiem, izņemot gadījumu, kad kolektīvā pārvaldījuma organizācija pārstāv ievērojamu skaitu konkrētās trešās valsts autortiesību vai blakustiesību subjektu. Šādā gadījumā attiecīgā kolektīvā pārvaldījuma organizācija ir tiesīga slēgt licences līgumu par šīs trešās valsts darbiem vai blakustiesību objektiem.

Taisnīgas atlīdzības princips autoru un izpildītāju slēgtajos līgumos

Autori un izpildītāji, slēdzot līgumus par sava intelektuālā īpašuma izmantošanu, ir vājākā līgumslēdzēja puse, kurai bieži jāsamierinās ar tādiem līguma nosacījumiem un samaksu, kādu piedāvā autortiesību un blakustiesību objektu izmantotājs, un tikai atsevišķi autori vai izpildītāji ir tik populāri, lai varētu atrasties vienlīdzīgās pozīcijās ar otru līgumslēdzēja pusi. Līdz šim Latvijas likumdošanā tikai atsevišķos gadījumos bija paredzēti nosacījumi, kas aizsargā autorus un izpildītājus, stiprinot ne vien pašas tiesības, kuras likums paredz autoram kā sākotnējam autortiesību subjektam, bet arī autoru un izpildītāju pozīcijas saņemt atbilstošu atlīdzību par viņu tiesību izmantošanu. Līdzīgi kā darba tiesībās, aizsargājot darba ņēmēju kā ekonomiski vājāko pusi, pastāv vispārīgs princips par taisnīgu darba samaksu, arī autoriem un izpildītājiem vispārīgais taisnīgums prasa nodrošināt līdzvērtīgu principu attiecībā uz viņiem maksāto atlīdzību. Autortiesību likums līdz šim taisnīgu atlīdzību minēja tikai atsevišķos gadījumos, savukārt pārņemot DSM direktīvu, prasība pēc taisnīgas atlīdzības tiek nostiprināta vispārīga principa veidā.

Līdztekus tiesībām uz taisnīgu atlīdzību viens no mehānismiem šo tiesību īstenošanai praksē ir grozījumos paredzētas autoru un izpildītāju tiesības uz informāciju. Minēto tiesību ietvaros autortiesību vai blakustiesību objekta izmantotājam (neatkarīgi no tā, vai viņš ir licenciāts vai tiesību pārņēmējs) ir pienākums vismaz reizi gadā sniegt autoram un izpildītājam visaptverošu informāciju par veikto tiesību vai darba izmantojumu, gūtajiem ieņēmumiem un autoram vai izpildītājam pienākošos atlīdzību. Šis pienākums ir nesaraucami saistīts ar tiesībām uz taisnīgu atlīdzību – ja autors un izpildītājs nevar uzzināt, cik plaši tiek izmantots autortiesību vai blakustiesību objekts un kādi ir par to gūtie ieņēmumi, viņš nespēj objektīvi novērtēt, vai pielīgtā atlīdzība ir taisnīga un vai ir pamats no darba vai blakustiesību objekta izmantotāja prasīt papildu samaksu.

Visbeidzot, līdztekus tiesībām uz taisnīgu atlīdzību un atspoguļojot intelektuālā īpašuma specifiku, Autortiesību likumā tiek paredzētas tiesības vienpusēji atkāpties no mantisko tiesību atsavināšanas vai izņēmuma licences līguma, ja otra līgumslēdzēja

puse nav sākusī izmantot darbu. Minētās tiesības atspoguļo ne tikai autoru un izpildītāju ieinteresētību saņemt atlīdzību par savu intelektuālo īpašumu, kad tās apmērs ir pielīgti kā daļa no izmantošanas rezultātā gūtajiem ieņēmumiem, bet arī vispārīgu radošo personu ieinteresētību, lai radītais darbs vai izpildījums faktiski sasniedz publiku. Šīs tiesības autors vai izpildītājs varēs īstenot ne ātrāk kā divus gadus pēc darba faktiskas nodošanas otrai līgumslēdzēja pusei, un atkāpšanās no līguma ir paredzēta ar iepriekšēju brīdināšanu, tā otrai līgumslēdzēja pusei dodot iespēju tomēr uzsākt autortiesību vai blakustiesību objekta izmantošanu.

Līdztekus izmaiņām, kuras izriet no DSM direktīvas, sabalansējot autoru un izpildītāju tiesības ar autortiesību un blakustiesību objektu izmantotāju interesēm, Autortiesību likums tiek papildināts ar normām, kuras nošķir tiesību atsavināšanu no licencēšanas, paredz izmaiņas arī attiecībā uz datorprogrammu autoru personiskajām tiesībām, tās sašaurinot, tāpat sīkāk regulē darba attiecību ietvaros radīto darbu izmantošanu.

Autoru darbu izmantošana tiešsaistes satura kopīgošanas pakalpojumu platformās

Autortiesību likums ir papildināts ar jaunu VIII¹ nodaļu “Darba vai blakustiesību objekta izmantošana, ko veic tiešsaistes pakalpojumu sniedzējs”. Attiecīgās nodaļas regulējums izriet no DSM direktīvas 17. panta, kurš jau direktīvas pieņemšanas laikā bija viens no strīdīgākajiem pantiem, jo ir tieši saistīts ar ekonomiski spēcīgākajiem tirgus spēlētājiem un to interesēm.

Ar attiecīgajiem grozījumiem tiek apstiprināts jau pastāvošais normatīvais regulējums, kurš nosaka, ka tiešsaistes platformas īsteno autoru darbu publiskošanu vai padara tos pieejamus sabiedrībai pa vadiem vai citādā veidā tādējādi, ka tam var piekļūt individuāli izraudzītā vietā un individuāli izraudzītā laikā, un tām ir pienākums saņemt nepieciešamās autortiesību subjektu atļaujas. Tai pat laikā tiešsaistes satura kopīgošanas pakalpojumu sniedzējs tiek definēts kā speciāls autortiesību un blakustiesību objektu izmantotāju veids, kura galvenais vai viens no galvenajiem mērķiem ir glabāt un nodrošināt publisku piekļuvi liela daudzuma darbu vai blakustiesību objektu, kurus ir augšupielādējuši pakalpojumu lietotāji un kurus tas organizē un to izmantošanu veicina peļņas nolūkā. Ievērojot grozījumos noteikto kārtību, tiešsaistes satura kopīgošanas pakalpojumu sniedzējiem ir specifiski pienākumi gan pret autortiesību un blakustiesību subjektiem, gan pret pašu satura kopīgošanas pakalpojumu lietotājiem, taču tiešsaistes satura kopīgošanas pakalpojumu sniedzējiem piemērojami arī atsevišķi atbildības atvieglojumi.

AKKA/LAA Juridiskās nodaļas vadītājs

Autori par darbu izmantojumu tiešsaistē

Autoram ir tiesības saņemt atlīdzību par sava darba izmantošanu – tā teikts Autortiesību likuma 15. pantā. Atsevišķos izmantojuma veidos autoram varētu būt ērtāk pašam izsniegt atļauju par darba izmantojumu, savukārt citos gadījumos palīgā nāk kolektīvā pārvaldījuma organizācija. Viens no izmantojuma veidiem, kas pieprasa papildu prasmes, ir darbu izmantojums internetā.

Kad darbam, izmantojot internetu, piekļūst gala lietotājs, iesaistītas divas tiesības. Pirmām kārtām, nepieciešama darba kopija – darba datne, kas tiks padarīta pieejama, tātad šeit vajadzīga atļauja darbu reproducēt. Kad datnei pēc tam piekļūst gala lietotājs – piemēram, klausās dziesmu *YouTube* platformā, dziesma ir tikusi "padarīta par pieejamu sabiedrībai pa vadiem vai citādā veidā tādējādi, ka tam var piekļūt individuāli izraudzītā vietā un individuāli izraudzītā laikā"¹. Tā likums apraksta interaktīvu izmantojumu – tas ir, dziesmu var sākt klausīties atkal no sākuma vai izvēlēties kādu citu. Darbus internetā var padarīt arī pieejamus neinteraktīvi – kā piemēru var minēt radio līdzpraidi internetā, kur dziesmu secību ietekmēt nevaram.

Darbu izmantojums internetā nav pārvaldāms tikai kolektīvi, tāpēc AKKA/LAA pārvalda to tikai tiem autoriem, kuri ir pilnvarējuši AKKA/LAA to darīt. **Lūdzam pārliecināties, vai līgums ar AKKA/LAA ietver darbu izmantojumu internetā!** Ja ir šaubas, var sazināties ar Autoru nodaļu (tel. 67 506 426 vai 26 116 669, info@akka-laa.lv). Lai pilnvarotu AKKA/LAA pārvaldīt darbu izmantojumu internetā, nepieciešams noslēgt pielikumu pie līguma, to var izdarīt arī ar e-parakstu.

Šobrīd mūzikas darbu padarīšanu par pieejamu AKKA/LAA administrē 65% autoru, bet reproducēšanu – tikai 27% autoru. Ja vēl nesen reproducēšanas tiesības autori izvēlējās pārvaldīt paši, to pamatojot ar savu darbu izdošanu nesējos (piemēram, CD), patlaban reproducēšana biežāk notiek ne vairs pārdošanai vai dāvināšanai paredzētos nesējos, bet gan kā tehniska nepieciešamība, lai darbu varētu piedāvāt dažādās vietnēs. Šeit lietotājs ir vietne, kam nepieciešama reproducēšanas atļauja. Šādu izmantojumu ērtāk ir pārvaldīt ar kolektīvā pārvaldījuma organizācijas palīdzību.

Lai autors varētu saņemt pilnu atlīdzību par darbu izmantojumu internetā:

- gan padarīšana par pieejamu tiešsaistē, gan reproducēšana jāuztiek pārvaldīšanai kolektīvā pārvaldījuma organizācijai. Autoram tiek piešķirts IPI numurs.
- muzikālie darbi kolektīvā pārvaldījuma organizācijā jāreģistrē laikus. Darbiem tiek piešķirti ISWC numuri.
- darbus mūzikas platformās izvieto izplatītāji jeb agregatori². Darbam tiek piešķirts identifikators *Content ID*. Lielajās platformās atlīdzība tiek aprēķināta par monetizētām izmantojuma reizēm – t.i., darbam jābūt pieejamam caur maksas pakalpojumu vai arī jābūt piesaistītai reklāmai.

Atlīdzības apmērs, ko AKKA/LAA iekasējusi par darbu izmantojumu internetā, pēdējos gados pieaug. Tiesa, sava nozīme ir arī COVID-19, kas ietekmējis formātu, kādā darbi tiek komunicēti lietotājam (par to vairāk lasiet šī izdevuma rakstā "Ārzejmu atlīdzība COVID-19 gaismā"). 2020. gadā no kopējās atlīdzības, ko iekasēja AKKA/LAA par visiem darbu veidiem, atlīdzība par darbu izmantojumu internetā veidoja tikai 2,8%, kas 2022. gadā pieauga līdz 9,14%.

2023. gadā savāktās atlīdzības apmērs noteiks tendenci ilgākam laika posmam, – tā kā tālāks kāpums šobrīd nav sagaidāms bez nozīmīgām izmaiņām izmantotāju vidū.

Lielāko daļu atlīdzības par darbu izmantojumu internetā AKKA/LAA iekasē tieši muzikālo darbu autoriem – pēdējo gadu laikā tie ir 89% no kopējās atlīdzības.

Kas iekasēts, tiek arī sadalīts: 2022. gadā AKKA/LAA sadalīja 329 921 EUR muzikālo darbu tiesību īpašniekiem par darbu izmantojumu internetā, no šīs summas 133 tūkstoši tika izmaksāti mūsu

organizācijām ārzemēs, jo tiešsaistē lielu daļu satura veido ārzemju autoru darbi.

Licences līgumi par muzikālajiem darbiem ir noslēgti ne vien ar lieliem un maziem vietējiem izmantotājiem (jāatzīmē sabiedriskais un komercradio par līdzpraidi, *LMT Straume, Delfi* u.c.), bet arī ar *YouTube, Spotify, TikTok, Facebook* grupa, *Apple Music, iTunes, SoundCloud*, u.c., no VOD platformām kā zināmākā jāmin *Netflix*.

Bieži uzdots jautājums, cik tad saņem autors par miljonu straumējumu? Summa var atšķirties gan starp platformām, gan pat vienas platformas ietvaros, atkarībā no darbam piesaistītās reklāmas vērtības, kas, līdzīgi kā raidorganizācijās, var būt dārgāka vai lētāka ne vien dēļ ilguma, bet arī teritorijas, laika perioda un citu faktoru dēļ. Kā piemēru var minēt straumējuma vērtību 0,00053 EUR, kas par 1 miljonu straumējumu dod 530 EUR.

No šīs summas jāsedz kolektīvā pārvaldījuma organizācijas izdevumi un iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Turklāt darbam, ticamākais, ir vismaz trīs tiesību īpašnieki, tā ka katram no tiem tiek izmaksāti 101,76 EUR pie noteikuma, ka uzticēta gan darba padarīšana par pieejamu, gan reproducēšana. Ja AKKA/LAA nav pilnvarota pārvaldīt reproducēšanu, summa samazinās līdz 71,23 EUR.

Sadarbībā ar *YouTube* ir pirmā reize kolektīvā pārvaldījuma praksē, kad darbu lietotājs – platforma, kas piedāvā muzikālus darbus – ir tieši ieinteresēts dokumentēt precīzu informāciju par darbu tiesību īpašniekiem, ne vien izpildītāju un albuma nosaukumu. Pēcāk šos datus atskaites ietvaros saņem AKKA/LAA, atvieglojot identifikāciju, tai skaitā paātrinot sadali un līdz ar to – atlīdzības izmaksu. Sadales par darbu izmantojumu mūzikas platformās raksturo patiesi liels datu apjoms, un, ja licence nosedz ne vien Latvijas teritoriju, bet arī citas valstis, sadalē jāņem vērā mūzikas izdevniecību un apakšizdevniecību tiesības uz daļām tieši tajā valstī, kur gala lietotājs straumējis darbu, tāpat arī katra atsevišķa tiesību īpašnieka pilnvarojuma līguma tvērums. Lai īstenotu šādu sarežģītu aprēķinu un sadali, kolektīvā pārvaldījuma organizācijas piesaista servisa kompāniju pakalpojumus, kuras centralizēti veic multiteritoriālu licencēšanu un sadali. AKKA/LAA ir izvēlējusies Šveices kompāniju MINT, kura spēj apstrādāt nozīmīgo datu apjomu. No MINT AKKA/LAA saņem gan autoriem paredzētu atlīdzību (2022. g. – 94,4 tūkstoši EUR), gan detalizētas atskaites.

Autori par izmantojumu internetā aprēķināto atlīdzību savās AKKA/LAA atlīdzības aprēķina atskaitēs var redzēt ar norādi "Padarīšana par pieejamu" un "Internets: reproducēšana".

Ieva Dombrovska,

AKKA/LAA Dokumentācijas un sadales nodaļas vadītājas vietniece dokumentācijas jautājumos

¹ Autortiesību likums. Latvijas Vēstnesis, 148/150, 27.04.2000. <https://likumi.lv/ta/id/5138>

² Angļu val. *music aggregators*

Darbu izmantojums radio un televīzijā attiecībā pret interneta tirgu

Mēģinājumi izmantot internetu kā vidi muzikālu darbu pieejamībai sākās iepriekšējā gadsimta deviņdesmitajos gados, kad tehnoloģijas (piemēram, mūzikai – MP3 formāta izstrāde) pavēra ceļu informācijas apmaiņai. Interaktivitāte – saņemot izklaides saturu tūlīt ērtā formātā – atšķīra interneta vidi no ierastās radio un televīzijas, tāpat arī iespēja iztikt bez apgrūtināša, viegli ievainojama nesēja – kā CD.

Pēc tam, kad likumos tika iekļauts izmantojums internetā, kolektīvā pārvaldījuma organizācijas, ieguvušas tiesības pārvaldīt arī šo izmantojumu, saskārās ar jaunu izmantotāju grupu – digitālo pakalpojumu sniedzējiem. Ja iepriekš, piemēram, koncerta organizatoram bija pilna kontrole pār pasākumā izpildīto darbu programmu, tad šeit saturu veido arī platformu lietotāji, augšupielādējot citu autoru darbus. Tirgus auga, platformas guva ienākumus no reklāmas un no lietotāju abonentmaksas. Sākotnējo principu, ko praktizēja dažas platformas, ka darbs tiks izņemts, ja saņemts autora pieprasījums, aizvietoja izpratne par licences nepieciešamību, lai darbus padarītu pieejamus internetā, maksājot par to taisnīgu atlīdzību. Šobrīd ir izveidoti un darbojas procesi, kas ļauj tiesību īpašniekiem izvietot saturu platformā, izmantojot agregatora pakalpojumus, monetizēt satura patēriņu. Agregators kā vidutājs piedalās satura dokumentēšanas procesā, platformai saņemot precīzus, saturu aprakstošus datus, kas pēc tam kopā ar izmantojuma atskaiti tiek piegādāti kolektīvā

pārvaldījuma organizācijai. Risinājums ir optimāls šim brīdim, bet, visticamāk, parādotes jaunai satura patēriņa videi, arī tas varētu mainīties.

Saskaņā ar CISAC datiem, periodā no 2014. līdz 2019. gadam iekasētā atlīdzība par darbu izmantojumu internetā pasaulē ir palielinājusies no 7,5% līdz 22,8% no kopējās atlīdzības. Raidīšana radio un televīzijā šajā periodā saglabājās kā galvenais autoratlīdzības ienākumu avots, 2019. gadā sastādot 37,1% no atlīdzības, kas iekasēta par muzikālu darbu izmantojumu.

2021. gadā abi izmantojuma veidi tuvinās, TV un radio iekasēti 38%, darbu izmantojums internetā – 32,6% (visi darbu veidi). Protams, savs nopelns ir arī COVID-19, kas pārveidoja patērētāju ieradumus.

Latvijā, aplūkojot datus par periodu no 2018. līdz 2021. gadam, AKKA/LAA iekasētā atlīdzība par darbu izmantojumu televīzijā un radio ir stabila, piemēram, radio vērojams pieaugums vidēji par 3% gadā, savukārt izmantojums internetā (gan padarīšana par pieejamu interaktīvi, gan publiskošana neinteraktīvi) šajā

periodā devis no 52 494 līdz 314 429 EUR, kas ir seškārtīgs pieaugums. Atsevišķos darbu veidos: audiovizuālie darbi – pieaugums no 3 887 līdz 7 361 EUR, literāri darbi – no 1 553 līdz 12 583 EUR, un vizuāli – no 1 175 līdz 4 058 EUR.

Jānorāda, ka raidorganizācijas kā lietotāji maksā atlīdzību arī par raidorganizācijas arhīvā pieejamu darbu līdzapraidi.

Aicinām autorus pārbaudīt, vai esat uzticējuši AKKA/LAA pārvaldīt darbu izmantojumu tiešsaistē. Šaubu gadījumā lūdzam sazināties ar AKKA/LAA.

Ieva Dombrovskā,

AKKA/LAA Dokumentācijas un sadales nodaļas vadītājas vietniece dokumentācijas jautājumos

Ārzemju atlīdzība COVID-19 ietekmē

2019. gada decembrī strauji sāka izplatīties koronavīrusa izraisīta infekcijas slimība COVID-19, liekot noteikt epidemioloģiskās drošības ierobežojumus slimības skartajās teritorijās. Starp šīm prasībām bija ne vien saslimušo nošķiršana no veselīgiem cilvēkiem, bet pēc iespējas arī klātienē kontaktu ierobežošana. Prevencijas ietvaros visā pasaulē tika atcelti neskaitāmi publiski pasākumi, to skaitā – koncerti, izstādes, teātra izrādes, seansi kinoteātros.

Piepeši ārēja faktora dēļ mainījās sabiedrības ieradumi, to skaitā – kultūras satura patēriņš.

Šajā rakstā aplūkošu sekas, kādas COVID-19 atstāja uz atlīdzību, ko Latvijas autori saņēmuši no māsu organizācijām par darbu izmantojumu ārzemēs periodā no 2019. gada līdz 2023. gadam.

Kopš 1996. gada arī AKKA/LAA ir CISAC¹ biedre. 2019. gadā CISAC biedri pirmo reizi organizācijas vēsturē kopā iekasēja 10 miljardus eiro, kas salīdzinājumā ar 2018. gadu bija kāpums par nepilniem 8%². Neskaidrība par pandēmijas ietekmi uz autortiesību tirgu lika izteikt piesardzīgas prognozes – 2020. gadā bija paredzēts kritums līdz pat 35% apmērā. Radio un televīzija joprojām bija vadošais ienākumu avots, atlīdzība par darbu izmantojumu internetā vēl nedominēja.

2020. gadā, par spīti prognozēm, kritums iekasētās atlīdzības apmērā bija par 9,9%, protams, uz publiskā izpildījuma rēķina. Arī 2021. gadā kolektīvā pārvaldījuma organizācijas nav varējušas atgriezties pie 2019. gada rādītājiem. Patlaban gaidām rezultātu apkopojumu par 2022. gadu.

Lai izvērtētu, kādu ietekmi postošais COVID-19 atstājis uz atlīdzību, kas saņemta no māsu organizācijām, jāņem vērā kolektīvā pārvaldījuma procesu īpatnības. Ja 2020. gadā ierobežojumi uzņēmējdarbību ietekmēja nekavējoties, tad kolektīvā pārvaldījuma organizāciju autori sekas sajuta ar nelielu laika nobīdi, jo **sadales notiek pusgada laikā pēc pasākuma, kurā darbi izmantoti**. Saskaņā ar CISAC aplēsēm, 60%³ no krituma saistīti ar atceltajiem koncertiem, pārējie 40% – ar ierobežojumiem vietās, kur

dzirdama fona mūzika. Diemžēl mūzika ir viena no lietām, no kurām atsakās kafejnīcas, veikali un citas tamlīdzīgas vietas, sastopoties ar slogu, ko uzlika COVID-19 ierobežojumi, samazinot ieņēmumus.

2019. gadā AKKA/LAA no māsu

organizācijām saņēma 269 669 EUR par dažādu darbu veidu izmantojumu, no šīs summas EUR 225 387 bija par muzikālajiem darbiem. Publiskais izpildījums veidoja 42% – EUR 95 402. Tā tad arī bija daļa atlīdzības, kurā strauji kritums sagaidāms sekojošā periodā, bet, ņemot vērā iepriekš minēto laika nobīdi, kritums bija sagaidāms tieši 2020. gada otrajā pusē un 2021. gadā.

2020. gadā atlīdzība par muzikālo darbu izmantojumu ārzemēs tiešām nokritās par 23%, tā ietvaros publiskā izpildījuma tiesības – par 39%, t.i., 57 955 EUR.

2021. gadā kritums turpinājās – muzikālo darbu publiskā izpildījuma tiesību grupa saņēma 39 762 EUR, kas bija samazinājums vēl par trešdaļu, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Līdzīga bija situācija arī citās māsu organizācijās – 2021. gadā ieņēmumi no publiskā izpildījuma turpināja kristies, lai gan kopējā iekasētā atlīdzība pieauga par 5,8%. Tā bija tieša norāde uz citiem izmantojuma veidiem, kas aizvieto publisko izpildījumu kultūras patēriņā.

2022. gadā situācija uzlabojās, mūsu pārstāvētie muzikālo darbu autori no māsu organizācijām saņēma 44 131 EUR par darbu publisko izpildījumu. Neliels kāpums bija iedrošinošs.

Otrs darbu veids, kura autori visspēcīgāk sajuta COVID-19 ierobežojumu sekas, ir **dramatiskie darbi**. Teātri meklēja jaunu formu, lai sasniegtu skatītāju, kas daļēji izdevās, pārceļot izrādes uz tiešsaisti, bet nodarīto postu teātrim visasāk izjūt ārzemēs izrādīto lugu autori. Protams, šeit situācija jāvērtē, ņemot vērā, ka dramatisko darbu izmantojumu liela daļa autoru pārvalda paši.

Piemēram, Francijas organizācija SACD, kas cita starpā pārstāv arī dramatisko darbu autorus, 2020. gadā ziņoja par atlīdzības kritumu drāmas autoriem 51% apmērā, kas bija teātru darbības pārtraukšanas tiešas sekas.

2019. gadā no māsu organizācijām ārvalstīs AKKA/LAA saņēma 33 958 EUR dramatisko darbu autoriem par publisku izpildījumu. Milzu kritums 2020. gadā – tikai 424 EUR, 2021. gadā 146 EUR, neliels pieaugums 2022. gadā līdz 3 677 EUR. Šajos skaitļos ietverts arī atlīdzības samazinājums no Krievijas organizācijām, kas līdz 2022. gada pavasarim bija nozīmīgs atlīdzības avots.

Piesardzīgi sagaidām palielinājumu 2023. gadā.

Citiem darbu veidiem kritums atlīdzības apmērā nav vērojams tik izteikti; sabiedrība pielāgojās, cenšoties atvieglot mājāsēdi, kuras laikā neredzēti pieaudzis tiešsaistes patēriņš. Patlaban AKKA/LAA ieņēmumi atgriezušies pirmspandēmijas līmenī, tai skaitā saņemta atlīdzība no māsu organizācijām, – tiesa, mainījusies struktūra, atainojot pieaugumu darbu izmantojumam tiešsaistē.

Ieva Dombrovskā,

AKKA/LAA Dokumentācijas un sadales nodaļas vadītājas vietniece dokumentācijas jautājumos

¹ Starptautiskā autoru un komponistu sabiedrību konfederācija

² 2020 CISAC Global Collections Report

³ 2021 CISAC Global Collections Report

Darbu publiskais patapinājums Latvijas bibliotēkās 2021. gadā

2021. gadā grāmatas, notis, fonogrammu un filmu kopijas CD, DVD un VHS formātā Latvijas bibliotēkās tika publiski patapinātas 1 671 191 reizi. Izsniegta 1 546 701 grāmata, 1763 nošu izdevumi, 9776 audio un audiovizuālie nesēji. 2154 autoriem tika sadalīta 294 194,78 EUR liela atlīdzība, un 1132,25 EUR saņēma patapināto darbu blakustiesību īpašnieki – izpildītāji un producenti. AKKA/LAA, kā ierasts, autortiesību īpašniekiem atlīdzību pārskaitīja ap Ziemassvētkiem.

Pētījumā par autortiesību un blakustiesību subjektu darbu izsniegumu skaitu 2021. gadā bija iesaistītas 135 bibliotēkas un bibliotēku filiāles: Latvijas Universitātes bibliotēka un tās filiāles (kopā 8), Rīgas Centrālā bibliotēka un tās filiālbibliotēkas (kopā 27), Liepājas Centrālā zinātniskā bibliotēka un filiālbibliotēkas, arī Liepājas reģiona pilsētu un pagastu bibliotēkas (kopā 31), Jelgavas zinātniskā bibliotēka, tās filiāles un Jelgavas reģiona bibliotēkas (kopā 25), Cēsu centrālā bibliotēka un Cēsu reģiona bibliotēkas (kopā 25), Gulbenes Centrālā bibliotēka un filiālbibliotēkas (kopā 18), Ventspils bibliotēka (tikai CD, VHS un DVD).

2154 autoriem tika sadalīta 294 194,78 EUR liela atlīdzība, un 1132,25 EUR saņēma patapināto darbu blakustiesību īpašnieki.

Autori un autora tiesību mantiniekiem atgādinām, ka informācija par publiskā patapinājuma atlīdzības saņemšanai piesakāmajiem darbiem iesniedzama, aizpildot AKKA/LAA mājaslapā pieejamo [pieteikuma veidlapu](#). Ja autors piesakās pirmo reizi vai ir mainījušies personas dati, jāaizpilda arī turpat atrodamais autora pieteikums atlīdzības saņemšanai par darbu publisko patapinājumu. Pieteikumi darbu iekļaušanai pētījumā par 2022. gada izsniegumiem bibliotēkās līdz 2023. gada 1. jūnijam iesniedzami AKKA/LAA, tos nosūtot pa e-pastu, parakstītus ar drošu elektronisko parakstu, vai aizpildītus un parakstītus papīra formātā pa pastu uz biroju A. Čaka ielā 97, Rīgā, LV-1011.

Renāte Kārklīņa,

AKKA/LAA Publiskā patapinājuma nodaļas vadītāja

Publiskā patapinājuma atlīdzības administrēšana notiek šādi: dati par darbu izsniegumiem tiek apkopoti par iepriekšējo gadu, bet atlīdzības izmaksa tiek veikta nākamajā gadā, saņemot Kultūras ministrijas piešķirto atlīdzību par autordarbu izmantojumu valsts bibliotēkās.

Latviešu oriģinālproza, Top 25

Grāmatu izsniegumu skaits Latvijas bibliotēkās 2021

Nosaukums	Izsniegumu skaits
1 Dace Judīna, "Tukšais nams"	1295
2 Andris Kalnozols, "Kalendārs mani sauc"	1207
3 Dace Judīna, Arturs Nīmanis, "Krustceles"	1136
4 Māra Svīre, "Bailes no dziļuma"	1112
5 Dace Judīna, "Pēdas putekļos"	1102
6 Laima Kota, "Cilvēks ar zilo putnu"	1057
7 Jana Veinberga, "Mākoņaina nakts"	987
8 Dace Rukšāne, "Krieva āda"	958
9 Aija Mikele, "Zirneklis"	939
10 Karīna Račko, "Netirā"	938
11 Dace Judīna, "Nemodiniet mirušos"	934
12 Inga Gaile, "Rakstītāja"	929
13 Monika Zīle, "Neizbiedēto putniņu valstība"	929
14 Lelde Kovaļova, "Bezvēsts pazudušās"	912
15 Andris Akmentiņš, "Meklējot ezeriņu"	906
16 Daiga Mazvērsīte, "Mirgo mana Margarita"	901
17 Laura Vinogradova, "Upe"	884
18 Aldis Bukšs, "Brāļi"	857
19 Inguna Dimante, "Ilūziju spēles"	844
20 Nora Ikstena, "Ūdens mirdzēšana"	796
21 Dace Judīna, Arturs Nīmanis, "Viļņos"	778
22 Džeina Šteinberga, "Lasītāja"	766
23 Inguna Dimante, "Starp divām sievietēm"	763
24 Māris Bērziņš, "Nākotnes kalējs"	763
25 Ruta Zimnoha, "Pirms saule riet"	760

Latviešu oriģināldzeja, Top 10

Grāmatu izsniegumu skaits Latvijas bibliotēkās 2021

Nosaukums	Izsniegumu skaits
1 Ērika Bērziņa, "Mammas dzejoļi"	467
2 Andris Marts, "Pirms sapnis izgaist, naktī iet"	394
3 Andris Ogriņš, "Kā būtu ja tevis nebūtu epikūr"	192
4 Lote Vilma Vītiņa, "Meitene"	190
5 Juris Kronbergs, "Laika bikses"	170
6 Lote Vilma Vītiņa, "Dzejnieks un smarža"	145
7 Inese Zandere, "Bērns, kas neiekrita"	124
8 Guntars Račs, "365. Dzejoļi. 3. daļa"	89
9 Ieva Samauska, "Gulošais policists un sapnis"	85
10 Kārlis Vērdiņš, "Tētis"	68

Erudīcijas tests “Autora salāti”

Atrodiet
īstās atbildes,
un atbilstošie
burti secīgi
veidos
atslēgas vārdu!

Atbilde –
nākamajā
“AKKA/LAA Ziņu”
numurā.

1. Pseidonīms skolotājam un jaunlatviešu sabiedriskās kustības darbiniekam, vienam no pirmajiem latviešu komponistiem un latviešu profesionālās mūzikas pamatlicējiem:

- Burlaks **B**
- Akuls **C**
- Ako **D**
- Kārlēns **K**

2. Jāņa Lūsēna rokopera ar Māras Zālītes tekstu:

- “Sfinksa” **E**
- “Nekurzemīte” **Ā**
- “Merlins” **B**
- “Dzeguze” **U**

3. Kas ir tālākpārdošanas tiesības?

- *droit de suite* **J**
- autors saņem atlīdzību par to, ka pārdod savu gleznu vai fotogrāfiju **N**
- ikviena pilsoņa tiesības savu īpašumu pārdot kādam citam **L**
- autors saņem atlīdzību par to, ka pārdod savu gleznu vai fotogrāfiju citam autoram **S**

4. Kāpēc mūzikas un horeogrāfisko darbu autoriem vajag reģistrēt savus darbus?

- jo autoratlīdzība ir atkarīga no tā, vai iespējams izsekot šo darbu izmantojumam **U**
- nezinu, kāpēc, vienkārši prasa **B**
- lai autori paši zina, kādi ir viņu darbi **S**
- lai būtu grūtāk dzīvot **I**

5. AKKA/LAA Autortiesību bezgalības balvu piešķir par

- ļoti seniem, joprojām izmantotiem darbiem **L**
- daudzveidīgi izmantotiem darbiem **S**
- sevišķi moderniem darbiem **V**
- tādiem darbiem, kam ir ļoti daudz autoru **A**

6. Kas ir nesēja atlīdzība?

- samaksa par sūtījuma piegādi **E**
- nodoklis, ko iedzīvotāji maksā valstij par to, ka lieto tehniku, kas ļauj ierakstīt autoru darbus **I**
- kompensācija autoriem, ko maksā šādu ierīču ražotāji un importētāji **V**
- pasta nodeva **T**

7. Grāmatu mīļotājs ir

- bibliotekārs **B**
- bibliofobs **K**
- bibliofils **Ē**
- bibliofons **Ū**

8. Pirmie Vispārējie latviešu dziesmu svētki 1873. gadā izskanēja

- Dikļos **M**
- Rīgā **T**
- Dobelē **L**
- Sanktpēterburgā **V**

9. Vai literāra darba tulkotājs ir autors?

- jā, jo divi identiski tulkojumi šajā jomā nav iespējami **K**
- nē, jo tulkotājs pats neko nesacer **A**
- tulkotājs ir izpildītājs, līdzīgs skaņdarba atskaņotājam **Š**
- labs tulkotājs ir autors, slikts tulkotājs nav **L**

10. Kas ir blakustiesības?

- autordarbu izpildītāju, producentu un raidorganizāciju tiesības **I**
- autora mantinieku tiesības **E**
- līdzautora tiesības **S**
- tiesības, kuras Latvijā nav spēkā **A**

Autore: Ieva Kolmane

“AKKA/LAA
Ziņu” 53.
nr. “Autora
salātu” atbilde:
KLASICISMS

